

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Daniela Hirtová

**Politická komunikace a propaganda:
klíčové momenty z moderního Ruska**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Krátka Špalková

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně za pomoci uvedených pramenů a literatury. Jsem si vědoma následků, které plynou z nedodržení tohoto prohlášení.

V Olomouci dne 24. dubna 2023

.....

Poděkování

Děkuji magistře Veronice Krátke Špalkové za odborné vedení a cenné rady, které mi ochotně poskytovala v průběhu vzniku této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	4
1. Teorie propagandy	10
1.1. Definice propagandy	10
1.2. Dělení propagandy	13
1.2.1. Podle přesnosti informací.....	13
1.2.2. Politická a sociologická propaganda	15
1.2.3. Agitační a integrační propaganda.....	15
1.2.4. Vertikální a horizontální propaganda	16
1.3. Historický kontext propagandy v Rusku	16
2. Putinismus	18
2.1. Vymezení pojmu	18
2.2. Fáze putinismu	19
2.3. Putinismus a Západ	20
3. Ruská novinová média	23
3.1. Vývoj ruských novinových médií od pádu SSSR	23
3.2. Otázka svobody médií	24
3.2.1. Zákony omezující svobodu médií	24
3.2.2. Vlastnictví novinových médií	26
3.3. Komsomolskaja Pravda	27
4. Praktická část	29
4.1. Metodologie výzkumu.....	29
4.2. Havárie ponorky Kursk	30
4.2.1. Historický kontext	30
4.2.2. Rozbor článků	31
4.3. Prezidentské volby 2012	34
4.3.1. Historický kontext	34
4.3.2. Rozbor článků	34
4.4. Anexe Krymu 2014	37
4.4.1. Historický kontext	37
4.4.2. Rozbor článků	38
4.5. Prezidentské volby 2018	41
4.5.1. Historický kontext	41
4.5.2. Rozbor článků	41

4.6. Ruská invaze na Ukrajinu 2022.....	45
4.6.1. Historický kontext.....	45
4.6.2. Rozbor článků.....	46
4.7. Výstupy výzkumu.....	49
Závěr.....	51
Abstrakt (cz)	54
Abstract (en)	55
Seznam pramenů a literatury	56

Úvod

Fenomén propagandy je existující forma šíření informací či názorů, která má za cíl ovlivňovat postoj jednotlivců či skupin, na které je cílena. Mezi nejznámější formy patří propaganda nacistická, komunistická a moderní.¹ V této práci se zaměřuji na moderní propagandu, kterou hledám v ruských médiích v časovém období od začátku prezidentství Vladimira Putina² až po ruskou invazi na Ukrajinu.³ Vladimir Putin je kontroverzní postava ruské historie, je nazýván autokratem, despotou či dokonce vrahem.⁴ Jeho prezidentství je v západním světě⁵ vnímáno vesměs negativně, což se ovšem nedá říct o vykreslení jeho osoby v ruských státních médiích, kde je často idealizován. Ruská státní média byla západními lidry mnohokrát nařčena z šíření dezinformací, polopравd či pravdivých informací vytažených z kontextu a vláda Spojených států amerických je dokonce nazvala za přímo propagandistická.⁶ Není tedy divu, že daná média často nevykreslují tzv. Západ⁷ v pozitivním světle.

Jedním z nejčtenějších a nejznámějších novinových ruských médií je bezpochyby Komsomolskaja Pravda. Komsomolka, jak ji familiárně ruští čtenáři označují, je státní novinové médium, které vychází denně ve 44 ruských městech.⁸ Její všeobecné rozšíření a dosah, který má, stejně tak jako kritika jednotlivých článků s propagandistickými tendencemi byly hlavní důvody, proč jsem si toto médium vybrala pro svou analýzu.

V této práci se zabývám rozbořem mediálních článků z ruské webové stránky Komsomolskaja Pravda (kp.ru), které vycházely v období prezidentství V. Putina. V návaznosti na ono funkční období si vybírám pět klíčových momentů či událostí, které charakterizují jeho vládu a jsou všeobecně považovány za významné momenty jeho kariéry. Celkově analyzuji pět významných událostí, a to včetně prezidentských voleb, které vedly k vítězství či obhájení prezidentství V. Putina. Předmětem práce není

¹ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

² Tzn. od roku 2000

³ Invaze začala v roce 2022

⁴ Shevtsova, L. (2008, leden-únor). Vladimir Putin. *Foreign Policy*. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/25462247?seq=1>

⁵ Země Severní Ameriky a státy Evropské unie

⁶ Campbell, T., Clapp, B. V., & Wallin, M. (2014). *Russian State Media*. Washington D.C.: American Security Project.

⁷ Západní svět

⁸ Vartanova, E. (2023). *Russia*. Dostupné z <https://medialandscapes.org/country/russia/media/print>

analýza voleb z roku 2000 a 2004, neboť webová stránka kp.ru ještě plošně nepublikovala v takové míře, jako je tomu dnes, a články z této doby mají spíše archivní charakter. Téma těchto voleb zároveň nebylo na této webové stránce znovuotevřeno v pozdějších letech (na rozdíl od jiných událostí z této doby).

Vybrány byly následující klíčové momenty: havárie ponorky Kursk v roce 2000 (v časovém rozmezí publikování článků z let 2000 až 2022, kdy došlo k znovuotevření tohoto tématu), prezidentské volby 2012 (publikované články v roce 2012), anexe Krymu 2014 (časové rozmezí 2014–2020), prezidentské volby 2018 (publikované články v roce 2018) a ruská invaze na Ukrajinu 2022 (články z roku 2022 až do 5. března 2023). Metodologie výběru časového rozmezí vychází z článků, které webová stránka kp.ru shlukuje do tzv. témat, která mají vlastní přiřazenou rubriku podle klíčových slov (např. „Volba prezidenta Ruska 2012“).

V těchto rubrikách se zaměřuji na články s protizápadní rétorikou a vybírám pět z nich, které následně použiji k analýze propagandičnosti. Metodika výběru vychází z podrobné studie všech článků v této rubrice a zvolení těch, které obsahují název západní země a jeho různé variace (např. USA, americký, Američané) či široké označení pro původ (např. Západ, EU, Evropa) a podobné termíny označující západní země v názvu článku či v jeho abstraktu. Následně volím ty, které svým obsahem mohou být označeny jako propagandistické podle pojetí tohoto pojmu, jak ho zkoumá Jacques Ellul (1973)⁹.

V zájmu dodržení kritérií pro psaní bakalářských prací a její obsahovou délku jsem tedy zvolila pět článků z každé rubriky, které kriticky hodnotím. Výsledkem je soubor 25 článků, které analyzuji z hlediska jejich propagandičnosti. Kritéria pro určení její míry jsem vybrala vlastní, neboť žádná ze známých měřítek nejsou pro můj výzkum vhodná a práce tohoto rázu je svým způsobem nesrovnatelná s ostatními z důvodu jedinečnosti vybraných článků a typu zkoumání.

Pro svůj výzkum jsem zvolila 10 kritérií propagandy (či opakujících se témat), které se nejčastěji objevovaly ve všech článcích se západní tematikou v jednotlivých vybraných rubrikách. Tyto motivy poté zkoumám ve vztahu k jednotlivým článkům a

⁹ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

hodnotím je na škále dosaženého skóre podle toho, kolik se jich v dané zprávě objevilo. Tyto body dále rozepisují v metodologii, která je součástí praktické části mé práce.

Výstupem práce je odpověď na výzkumnou otázku:

„Jaký motiv propagandy se objevuje ve člancích ruského média Komsomolskaja Pravda v postoji k tzv. Západu nejčastěji?“

Výsledkem je tedy kritérium, které se nejčastěji objevilo ve zmíněných člancích.

V jednotlivých blocích, které v této práci zkoumám, uděluji i souhrnné body v počtu dosaženého skóre v dané kategorii. Výchozí hypotéza pro tento výzkum zní:

„Téma volby¹⁰ je propagandističtější ve vztahu k negativní rétorice vůči Západu než ostatní zkoumaná témata této bakalářské práce.“

Práce je členěna do dvou částí, z nichž první je teoretická a druhá praktická. V teoretické části se jako první zabývám problematikou propagandy, kde hledám její definici, zmiňuji její kategorie a zasazuji ji do všeobecného kontextu Ruska. Pro tuto práci jsem vybrala několik titulů, ze kterých následně čerpám a tvořím obraz definice tohoto pojmu a volím jeden z nich, podle kterého budu následně vést svůj výzkum.

Prvním z nich je kniha od Jacquesa Ellula s názvem *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. J. Ellul ve své knize označuje propagandu jako sociologický fenomén a vytváří soubor kritérií pro její zkoumání, která rozděluje podle jejího původu, oblastí, ve kterých působí a kategorií jako jsou: vertikální a horizontální, agitační a integrační a v neposlední řadě sociologická a politická.¹¹ Nevýhodou této knihy pro můj výzkum je její stáří, protože v roce 1973, kdy vyšlo nejnovější vydání této knihy, ještě neexistovala Ruská federace a J. Ellul tak zmiňuje pouze propagandu v tehdejší SSSR.¹² Dalo by se tedy argumentovat, že ačkoliv je kniha mezinárodními kritiky velmi uznávaná, mohou být její poznatky v tomto ohledu mírně zastaralé.

Dalším titulem je kniha od české autorky Kateřiny Prokopové s názvem *Propaganda a persvaze*¹³ v prvním vydání z roku 2014, která zkoumá propagandu v širším kontextu. Její práce obsahuje výčet různých definic propagandy, stejně tak jako její zasazení v časovém rozmezí a její dělení. Zaměřuje se na propagandu do konce

¹⁰ Prezidentské volby 2012 a 2018

¹¹ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

¹² Svaz sovětských socialistických republik

¹³ Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

20. století a pozdější léta zmiňuje spíše okrajově. Nezasazuje tedy propagandu do kontextu putinismu,¹⁴ ale obsahuje přehledný výčet všech významných teoretiků propagandy a jejich idejí, což z ní dělá velmi praktickou pro čerpání informací k mé práci.

Ostatní tituly, které v práci cituji jsou *Manipulace a propaganda*¹⁵ od Jozefa Ftoreka, která přináší poznatky z doby současné propagandy a *Propaganda a manipulace*¹⁶ od Pavla Vernerera, který se opět zabývá spíše historií propagandy. Obě tyto knihy se soustředí na manipulaci v médiích a přinášejí aktuální informace k současným technikám propagandy.

V druhé kapitole teoretické části se zabývám problematikou putinismu. Zmiňuji jeho fáze a rozebírám postupné formování názorů putinistického režimu na tzv. Západ.

Hlavním zdrojem k této problematice je kniha *Jak chápat putinismus*¹⁷ od francouzské autorky Françoise Thom. Autorka zde zkoumá historii putinismu a jeho vztah se Západem a zmiňuje také život V. Putina od jeho narození přes cestu k moci až po jeho současnou kariéru. Přínosem této knihy je aktuální pohled na věc, vzhledem k jejímu novému vydání v roce 2021.

Dále také v práci zmiňuji dva klíčové články: *The rise of Putinism*¹⁸ od amerického spisovatele indického původu Fareeda Zakarii a *Developed Putinism: Change without Development*¹⁹ od britského politologa Richarda Sakwy. Oba články přinášejí kritickou analýzu režimu putinismu a jsou skvělým shrnutím dané problematiky.

V poslední kapitole teoretické části se zaměřuji na ruská novinová média, zmiňuji jejich historii a zamýšlím se nad otázkou jejich svobody v kontextu vlastnictví a přijatých mediálních zákonů. Součástí této kapitoly je také historie samotné

¹⁴ Politická činnost a vláda Vladimira Putina

¹⁵ Ftorek, J. (2017). *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada Publishing, a. s.

¹⁶ Verner, P. (2011). *Propaganda a manipulace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.

¹⁷ Thom, F. (2021). *Jak chápat putinismus*. Praha: Pulchra.

¹⁸ Zakaria, F. (2014, 31. července). The rise of Putinism. *The Washington Post*. Dostupné z https://www.washingtonpost.com/opinions/fareed-zakaria-the-rise-of-putinism/2014/07/31/2c9711d6-18e7-11e4-9e3b-7f2f110c6265_story.html

¹⁹ Sakwa, R. (2013, 8. května). Developed Putinism: Change without Development. *Russian Analytical Digest*. Dostupné z <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-127-2-4.pdf>

Komsomolky, na kterou je kladen větší důraz vzhledem k její důležitosti v této práci. Tato pasáž spojuje předchozí dvě teoretické kapitoly a vytváří ucelený obraz ruské kultury novinových médií a argumentuje jejich propagandičnost.

Výchozím zdrojem je kniha od Anny Arutunyan s názvem *The Media in Russia*²⁰ v prvním vydání z roku 2009. Autorka popisuje charakteristiku klíčových ruských médií, zkoumá historii jejich vývoje a vliv, který mají na současnou ruskou populaci. Několikrát v textu také zmiňuje Komsomolku, kterou se ale zabývá spíše okrajově. V této knize se objevuje analýza ruských televizních a rádiových stanic, kterou ale ve své práci nezmiňuje, neboť není jejím předmětem. Přínosná je strukturalizace této knihy, která je velmi přehledná a zajímavé jsou i příklady několika stěžejních událostí spjatých s Komsomolkou.

Významným zdrojem pro studii Komsomolky je článek od Vladimira Sazonova s názvem *Russian Information Warfare Against Ukraine I: Komsomolskaya pravda*²¹ publikovaný v roce 2017 v estonském časopise EMA Occasional Papers. Autor vysvětluje historii tohoto média a její současné ukotvení v Rusku. Kriticky zkoumá její vliv na čtenáře a vytyčuje techniky propagandy, které používá. Dále se hlavně zabývá pohledem tohoto média na Ukrajinu. Autor uzavírá své argumentace verifikováním hypotézy o anti-ukrajinské rétorice tohoto média.

V následujících stranách této práce se zabývám praktickou částí. Jako první věnuji kapitolu metodologii výzkumu, kde vytyčuji výchozí body svého zkoumání. Dále pak zmiňuji historický kontext dané události a rozebírám jednotlivé články, kterým uděluji body na škále propagandičnosti. Výstupem je škála získaných bodů v jednotlivých tématech, na které následně ověřuji svou hypotézu.

Dosavadní zpracování tématu je velmi omezené, protože žádná ze závěrečných prací nezkoumá tuto konkrétní problematiku v ruských médiích a předmětem prací nejsou přímo články z Komsomolky. Ačkoliv téma propagandičnosti ruských médií (a v některých případech i přímo Komsomolky) je součástí již zmíněných publikací, žádná z nich přímo nezkoumá konkrétní články tohoto média v protizápadní tematice.

²⁰ Arutunyan, A. (2009). *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

²¹ Sazonov, V., & Müür, K. (2017, 1. července). Russian Information Warfare Against Ukraine I: Komsomolskaya Pravda. *EMA Occasional Papers*. Dostupné z <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=834855>

Tento fakt byl jedním z hlavních důvodů, proč jsem si toto téma vybrala ke zpracování své bakalářské práce. Jedinečnost tohoto výzkumu je mou velkou motivací k hledání spojitostí v protizápadní rétorice s prvky propagandy ve zvoleném médiu a může být přínosem pro další zkoumání této problematiky.

1. Teorie propagandy

1.1. Definice propagandy

Definovat propagandu je úkol, který se pokouší vyřešit mnoho politologů po staletí. Tento termín je předmětem mnoha diskuzí a v každé z knih, které se jím zabývají, nalezneme různé definice tohoto slova. Neexistuje tedy ucelená formulace tohoto jevu. Při zkoumání a hledání propagandy v komunikaci jednotlivých národů, politických skupin, osobností, v mediích a podobných kruzích zjistíme, že v každém z nich je svým způsobem jedinečná a prvky objevující se v jedné rétorice nemusí nutně fungovat v dalších oblastech a naopak.

Výraz propaganda pochází z latinského slova *propagare*, což doslova znamená *rozsazovat, rozmnožovat či rozšiřovat*. Původně byl tento termín užíván ve spojitosti se sázením rostlin.²² Slovník spisovného jazyka českého jej definuje jako *veřejné šíření, objasňování, doporučování nějakých myšlenek, názorů ap. s cílem získat přívržence*.²³ Akademický slovník cizích slov má podobnou definici jako SSJČ,²⁴ liší se pouze výkladem tohoto výrazu jako *často demagogické prosazování* a vkládá slovo *dlouhodobé* do časového hlediska získání přívrženců.²⁵ Zatímco zmíněné dva slovníky mají poměrně rozsáhlejší definici tohoto termínu, Slovník spisovné češtiny jej definuje jen jako *veřejné šíření názorů s cílem získat někoho*.²⁶

Jacques Ellul označuje propagandu jako fenomén, který je součástí našich životů a může být pro nás až nevyhnutelnou nutností. Argumentuje, že důvod, proč jsou k ní lidé tak náchylní je, že co je podle nich pravda přece nemůže být propaganda. Dosažení určitého vzdělání může být dobrým východiskem pro vlastní kritické myšlení a možnost ověřování takzvaných „faktů“ u dalších zdrojů. Zároveň je ale vzdělání i nejlepším předpokladem pro náchylnost k víře v propagandu, protože vyučování různých informací jako pravdivých vede k jejím dalším šířením a akceptováním těchto tezí jako realitu.²⁷

²² Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

²³ Propaganda. (2011). In Slovník spisovného jazyka českého. Akademie věd České republiky.

²⁴ Slovník spisovného jazyka českého

²⁵ Propaganda. (1995). In Akademický slovník cizích slov. Academia.

²⁶ Propaganda. (2005). In Slovník spisovné češtiny. Akademie věd České republiky.

²⁷ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

Prostou definici propagandy J. Ellul neudává, protože ji zkoumá jen jako sociologický fenomén a soustředí se spíše na její prvky. Důležitým východiskem z jeho poznatků je ovšem fakt, že propaganda si klade za cíl zintenzivnit existující trendy a vzbuzovat „k akci.“ Jejím rozhodovatelům (propagandistům) vkládá do rukou moc, kterou využívají k manipulativnímu ovlivnění veřejného mínění. Důležitá je i její úspěšnost, protože pokud není úspěšná, nemůže být považována za propagandu. Musí být kontinuální a trvalá ve smyslu každodenního šíření a její příjemci nemají možnost ohlížet se na jiné poznatky z vnějšího světa, protože jim nejsou předkládány.²⁸

Propagandista využívá všechny prostředky, které má k dispozici a obklopuje životy jednotlivců v každém směru. K šíření svých názorů používá plakáty, rádio, televizi, noviny, filmy a další podobné prostředky. Pro každého jednotlivce vytváří vlastní prostředí, ve kterém jsou pravidelně opakovány propagandistické názory až do té míry, že daný člověk je není schopen prohlédnout a považuje je za samozřejmá fakta. Důležitým bodem propagandy je také cenzura, která má jednotlivci bránit z vyjmutí se z tohoto koloběhu.²⁹

Propaganda bývá často vnímána jako pojem negativní, jelikož pro širokou veřejnost je spjata hlavně s nacismem, fašismem a byrokratickým socialismem sovětského typu. Tato skutečnost je dána především z nepříznivých zkušeností z těchto režimů 20. století.³⁰ Někteří autoři jsou toho názoru, že toto je přímý důvod, proč se tento termín začal užívat v negativní konotaci.³¹

Toto označení bylo užíváno hlavně k diskreditaci opozičních argumentů či projevů a kritice zahraniční politiky.³² Jako příklad můžeme uvést nacistickou propagandu. Ta si kladla za cíl znevážit komunisty, sovětské bolševiky a Židy. Zároveň apelovala na pocit soudržnosti slovanských národů a nadřazenosti německé árijské rasy. Židům byl kladen za vinu neúspěch Německa v první světové válce a vyzdvihován jejich vliv v hospodářství a bankovníctví.³³ Ministr propagandy nacistického Německa Joseph

²⁸ Tamtéž

²⁹ Tamtéž

³⁰ Ftorek, J. (2017). *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada Publishing, a. s.

³¹ Např. Beth Bennettová a Sean O'Rourke

³² Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

³³ Ftorek, J. (2017). *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada Publishing, a. s.

Goebbels se mnohokrát nechal slyšet, že oficiální sdělení tohoto režimu dbají na maximální pravdivost a přesnost (s vývojem událostí a eskalací válečného konfliktu svůj názor nakonec změnil).³⁴

V kontrastu se západními zeměmi a zeměmi s komunistickým režimem pod sférou vlivu tehdejšího SSSR je západní propaganda zaměřena více na psychologickou stránku. Západní propaganda je vytvářena v demokratických zemích a není zdaleka tak silná jako ta komunistická, protože ideologie a názory demokratických zemí nejsou tak ucelené. Propaganda funguje nejlépe ve skupině či národu, a pokud se nachází mimo tuto oblast a za cíl si klade jiné skupiny, není zdaleka tak efektivní. Sovětská propaganda se nesnaží ovlivňovat názory demokratických zemí např. přes rádio, ale operuje ve své sféře. Důvod, proč byla tak úspěšná je, že byla připojena ke konkrétní organizaci, která ji přímo a jednotně řídila.³⁵

Jozef Ftorek se ve své knize *Manipulace a propaganda* zamýšlí nad tématem pravdivosti a propagandy. Argumentuje, že propaganda je založena na polopravdách, kombinacích pravdy či jejího vytržení z kontextu. Pro věrohodnost propagandy je ale také důležitá pravda, neboť ta jí dodává na legitimitě.³⁶

J. Ellul termín pravda v této souvislosti nepoužívá a raději jej nahrazuje slovy realita či přesnost. Jako příklad uvádí reklamu na určitý produkt. Pokud zákazník nemá důvěru v reklamu a uznává jí za klamavou, nebude věřit tomuto produktu či prodejci a cíl reklamy tedy selhal. Proto je přesnost pro důvěryhodnost propagandy velmi důležitá.

Ačkoliv se propagandista snaží v jednotlivcích vzbudit dojem přesnosti jeho názorů, operuje i s lživými informacemi či polopravdami, které jsou ale pro daný subjekt velmi obtížné prohlédnout nebo falzifikovat. S pravdivými informacemi nakládá formou sugesce,³⁷ kdy je takticky předkládá tak, aby její příjematelé došli k určitým závěrům, o které propagandista usiluje.³⁸

Tato práce si neklade za cíl definovat propagandu ani uvést vyčerpávající výčet definic od jiných autorů, ale nastínit jejímu čtenáři obraz propagandy, podle kterého je

³⁴ Tamtéž

³⁵ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

³⁶ Ftorek, J. (2017). *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada Publishing, a. s.

³⁷ Ovlivňování myšlení s cílem vštěpení nějakých myšlenek

³⁸ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

v této práci zkoumána. Po vzoru J. Ellula budu dále zkoumat propagandu jako fenomén, který úspěšně ovlivňuje veřejnost manipulativním způsobem a vkládá do rukou moc jejím strůjčům. Dosahuje tak pomocí zintenzivnění trendů a vzbuzování k akcím a nepředkládá jejím příjematelům názory, které nekorespondují s jejich vlastními vizemi.

1.2. Dělení propagandy

Jak již bylo nastíněno, propaganda je velmi komplexní pojem, který můžeme rozlišit podle doby jejího vzniku, země jejího vzniku, stylu interpretace či podle formy jejího šíření. Nelze ji jednoduše zařadit jen podle země, ve které vznikla, protože v takové oblasti mohlo ve stejný čas působit více faktorů. Zároveň jsou jednotlivé styly propagandy v různých zemích velmi odlišné, a proto je žádoucí tuto problematiku také zkoumat.

1.2.1. Podle přesnosti informací

Nezákladnější dělení propagandy je podle přesnosti šířených informací. Propagandisté využívají různé techniky k dosažení svých cílů a podle potřeby operují s problematikou pravdy tak, aby pro ně byl výsledek co nejpříznivější. Podle přesnosti dělíme propagandu na bílou, černou a šedou.

Pokud je zdroj propagandy otevřený a ověřitelný a uvedená sdělení jsou nadmíru přesná a pravdivá, můžeme tuto propagandu označit za bílou. Bílá propaganda je legální způsob šíření informací, kde cíle jejích zadavatelů jsou snadno dohledatelné a totožnost propagandistů známá.³⁹ Usiluje o vykreslení osoby jejího šířitele jako dobrého člověka s čistými úmysly a zakládá si na budování důvěryhodnosti u jejího publika.

³⁹ Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Jako bílou propagandu můžeme označit například národní vlastenecké slavnosti se známkami šovinismu⁴⁰ nebo přílišné zaměřování se na vlastní zemi v mezinárodních sportovních soutěžích.⁴¹⁴²

Černá propaganda je založena na lžích a výmyslech daného propagandisty. Bývá často označována i jako propagandistická dezinformace⁴³ a její zdroj bývá obvykle skrytý nebo falešný.⁴⁴ Operovat s černou propagandou může být velmi těžké, protože její odhalení často vede ke ztrátě spolehlivosti jejího strůjce a může dojít až k úplné ztrátě moci. Její úspěch závisí na správném zhodnocení cílové skupiny tak, aby nedošlo k podezření a předkládané informace byly uvěřitelné.⁴⁵⁴⁶

Posledním typem dělení propagandy na základě přesnosti informací je propaganda šedá. Tato propaganda může operovat s nepravdivými informacemi, ale nelze ji zařadit mezi typ černé, jelikož přesnost informací nám není vždy známá.⁴⁷ Zdroj těchto informací není jistý nebo může být pravdivě či falešně udán. Někdy bývá také používána ke zesměšnění nepřítele.⁴⁸⁴⁹

⁴⁰ Vyhrocený nacionalismus založený na slepé víře v nadřazenost vlastního národa

⁴¹ Jako příklad uvádějí Jowett a O'Donnell (2012) letní olympiádu v Pekingu v roce 2008, kdy se americká televize zjevně soustředila na profily amerických atletů na úkor ostatních soutěžících. Další situací, kdy můžeme pozorovat bílou propagandu byl moment, když americký krasobruslař vyhrál zlatou medaili na zimní olympiádě ve Vancouveru v roce 2010 na úkor ruského krasobruslaře Jevgenije Pljuščenka a Vladimír Putin (tehdy ve funkci ruského premiéra) veřejně prohlásil, že ruský krasobruslař je stejně šampionem.

⁴² Jowett, G. S. & O'Donnell, V. J. (2014). *Propaganda & Persuasion*. Thousand Oaks: Sage Publications.

⁴³ Záměrně zkreslená informace

⁴⁴ Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

⁴⁵ Tento typ byl využit například v Rusku k manipulaci publika k nenávisti vůči Židům. Tajná policie cara Mikuláše II. napsala v roce 1903 takzvané Protokoly sionských mudrců, ve kterých byl detailně popsán plán židovského národa k dosažení nadvlády nad celým světem. Využity byly pak i v roce 1917 za Ruské revoluce pro legitimizaci rozsáhlého vyvražďování Židů.

⁴⁶ Jowett, G. S. & O'Donnell, V. J. (2014). *Propaganda & Persuasion*. Thousand Oaks: Sage Publications.

⁴⁷ Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

⁴⁸ Příkladem této situace byl incident, kdy rádio Moskva zesměšňovalo Spojené státy americké ve spojitosti s vraždou vůdce afroamerického hnutí za občanská práva Martina Luthera Kinga. O šedou propagandu se jedná i ve spojitosti s incidentem z let 1966–1967, kdy bylo zveřejněno, že rádio Svobodná Evropa financuje a ovládá Ústřední zpravodajská služba USA (CIA). Tuto informaci CIA označila za nepravdivou, aby rozptýlila veškeré debaty o tomto tématu.

⁴⁹ Jowett, G. S. & O'Donnell, V. J. (2014). *Propaganda & Persuasion*. Thousand Oaks: Sage Publications.

1.2.2. Politická a sociologická propaganda

K pochopení tohoto rozdělení je zapotřebí si uvědomit, kdo v tomto případě propagandu šíří. Sociologická propaganda je založena na jejím propagování skupinou lidí, kteří ji přímo považují za svůj životní styl. Snaží se o sjednocení chování svých členů a šíření jejich tezí do širokého publika. Rozdíl mezi sociologickou a politickou propagandou spočívá v jejím ukotvení v ideologii, protože sociologická propaganda ideologií proniká a na rozdíl od té politické se jí nesnaží šířit v hromadných sdělovacích prostředcích.⁵⁰

Sociologická propaganda je spíše spontánní. K jednotlivcům se dostává přes jejich zvyky a způsoby chování a vytváří nové, které je formují a přetváří je do požadovaného způsobu. Můžeme ji spatřovat ve filmech, v médiích, v technologiích nebo ve vzdělání. Na druhou stranu politická propaganda je více strategická a snaží se o získání okamžitých výsledků v požadované oblasti její působnosti.⁵¹

1.2.3. Agitační a integrační propaganda

Agitační propaganda je velmi dobře rozpoznatelná, protože se snaží o širokou pozornost. Často usiluje o převrat zavedeného řádu a bývá spjata s opozičním hnutím.⁵² Agitační propagandisté mohou být i členové parlamentu, kteří usilují o revoluci. Všechna revoluční hnutí a války jsou poznamenány tímto typem propagandy.⁵³⁵⁴

Na druhou stranu integrační propaganda přichází až od počátku 20. století. Klade si za cíl udržet stabilní chování ve společnosti a je mnohem komplexnější než agitační propaganda. Nesnaží se jen o dočasné formování názorů, ale dlouhodobě ovlivňuje mínění jejich příjemců.⁵⁵⁵⁶

⁵⁰ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

⁵¹ Tamtéž

⁵² Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

⁵³ Jako příklad můžeme uvést propagandu Adolfa Hitlera či Vladimira Iljiče Lenina, který ji využíval pro mobilizaci proti nepříteli.

⁵⁴ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

⁵⁵ Jako příklad uvádí J. Ellul francouzské intelektuály, kteří se postavili proti válce v Alžírsku a byli ovlivněni integrační propagandou, která jim předkládala mýty o technologii, národě a pokroku.

⁵⁶ Tamtéž

1.2.4. Vertikální a horizontální propaganda

Pokud je propagandista označován za vůdce nějaké skupiny (ať už politické nebo třeba náboženské) a svou propagandou působí shora na ostatní jedince, jedná se o propagandu vertikální.⁵⁷ Tento typ je praktikován pouze mezi propagandistou a jejími příjemci, kteří ji mezi sebou ve skupině už dále nerozšiřují. Je důležitý pasivní postoj ovládaných, protože propagandista s nimi nejlépe dokáže manipulovat bez jejich vědomí.⁵⁸

Horizontální propaganda je oproti tomu praktikována uvnitř skupin, kde jsou si všichni rovni a neexistuje žádný vůdce. Typickou vlastností tohoto typu jsou malé skupiny, ve kterých se zapojuje každý jedinec. Jejich názory jsou vesměs homogenní, kterým je každý člen nucen se podříditi. Pro úspěšnou horizontální propagandu je potřeba mnoho skupin, které ale navzájem nesdílejí své členy a mezi sebou se nekontaktují.⁵⁹⁶⁰

1.3. Historický kontext propagandy v Rusku

Součástí této práce je analýza ruských médií a hledání jejich propagandičnosti, a proto je potřeba vytvořit také stručný historický kontext propagandy v Rusku, abychom lépe pochopili ukotvení propagandy v tamní společnosti.

Po pádu Pařížské komuny roku 1871 došlo k vývoji kapitalismu⁶¹ a sociálních požadavků proletariátu.⁶²⁶³ Pařížská komuna (za Velké francouzské revoluce) a její vliv formovaly myšlení německého filozofa Karla Marxe, který svým dílem ovlivnil tehdejší dělnické revoluční hnutí a vznik marxistické propagandy. V jeho dílech se objevuje motiv demokracie vládnoucí třídy a třídní boj, na kterém značně ztrácí proletariát.⁶⁴ Tyto myšlenky poté přejala skupina Osvobození práce, kterou založil ruský politik Georgij

⁵⁷ Tamtéž

⁵⁸ Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

⁵⁹ Jak uvádí Ellul (1973), je nejlepší si tento typ představit na příkladu komunistické Číny. Čínští komunisté k úspěchu potřebovali rozbít tradiční skupinu jakou je rodina, protože není homogenní a je příliš soukromá. Pro úspěch bylo zapotřebí sledovat každou skupinu a její názory, aby nakonec každý jedinec mohl dosáhnout stejného názoru jako její členové.

⁶⁰ Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

⁶¹ Společenský a ekonomický systém založený na soukromém vlastnictví a volném trhu s maximálním využitím zdrojů

⁶² Dělnictvo

⁶³ Verner, P. (2011). *Propaganda a manipulace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.

⁶⁴ Ftorek, J. (2017). *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada Publishing, a. s.

Valentinovič Plechanov v roce 1883, a po vzoru marxistické ideologie hlásala o posilování revoluční propagandy mezi ruskými dělníky.⁶⁵

V 90. letech 19. století začal prosazovat své myšlenky založené na marxismu Vladimír Iljič Lenin.⁶⁶ V roce 1905 vydal svůj stěžejní článek s názvem Stranická organizace a stranická literatura, kterým chtěl sjednotit revoluční síly proti carismu v době, kdy ještě revoluce nebyla natolik silná, aby ho svrhla. Důležitou tezí tohoto článku bylo i autorovo stanovisko ke stranickému tisku (zejm. k literatuře a novinám), který podle něj promlouvá k lidem stejnou řečí. Lenin zde vyzdvihuje i význam literatury, pokud pocházela od spisovatelů nebo novinářů, kteří se považovali za stranické spisovatele. Jinými slovy Lenin vyzdvihoval literaturu, jako závislou na proletářské věci, která je součástí sociálně demokratického mechanismu a měla by být tedy kontrolována stranou, kvůli správnosti ideového zaměření.⁶⁷

Až do roku 1917, kdy proletářská revoluce zvítězila, byly rozhodujícími nástroji propagandy jen tištěná média. Komunisté si také velmi dobře uvědomovali vlivnou moc médií v šíření svých ideologií a do redakcí začali na základě usnesení z VI. sjezdu Ruské komunistické strany v roce 1919 posílat nové stranické pracovníky, kteří měli za úkol udělat z tisku ideologický nástroj boje strany. Poté co došlo k zestátnění ruských tiskáren a bolševická vláda převzala všechny noviny v Rusku, začalo období totalitní bolševické žurnalistiky.⁶⁸

Období celkové kontroly médií a šíření propagandy komunismu přetrvávalo v Rusku skoro celé 20. století až do rozpadu SSSR. Mohli bychom tedy argumentovat, že tímto aktem skončil propagandistický teror v ruské společnosti? Finská novinářka Jessikka Aro je toho názoru, že nikoliv. Ve své knize *Putinovi trollové* popisuje ruskou dezinformační válku 21. století a vysvětluje tamní techniky propagandistických šíření.⁶⁹ Na tuto problematiku společně s problematikou putinismu se zaměřuji v následujících kapitolách.

⁶⁵ Verner, P. (2011). *Propaganda a manipulace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Huláková, M. (1970). Lenin a kultura. *Sociologický časopis*, 6(6), 528-540.

⁶⁸ Verner, P. (2011). *Propaganda a manipulace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.

⁶⁹ Aro, J. (2020). *Putinovi trollové*. Praha: N Media, a.s.

2. Putinismus

2.1. Vymezení pojmu

Koncept putinismu bychom mohli jednoduše vysvětlit jako Rusko pod vedením V. Putina. Ve skutečnosti je ale tento termín daleko komplexnější a stal se fenoménem pro specifický styl vládnutí a vzorem pro mnohé země. Jednou z nich je Maďarsko, které pod vedením premiéra Viktora Orbána postupně přebíralo styl neliberální demokracie a po vzoru Ruska zavedlo verzi vládnutí, kterou bychom mohli nejlépe nazvat jako putinismus. I Turecko přejalo některé prvky putinismu a to zejména pod vedením prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğana.⁷⁰

Vláda prezidenta V. Putina má své světlé i stinné stránky. Po roce 1998, kdy se v zemi zmítal chaos a ekonomie stagnovala, nastolil V. Putin řád a pomohl rozkvětu její ekonomiky.⁷¹ Dokázal přečkat ekonomickou krizi v roce 2008 a podílel se na zlepšení zdravotní péče, politiky sociálního zabezpečení a v mezinárodních záležitostech obnovil podobu Ruska jako seriózní země, která hájí své zájmy a může být považována za nezávislého hráče.⁷²

Na druhou stranu došlo za jeho vlády k velkému potlačení demokratických hodnot. V. Putin začal vytvářet systém ekonomické, politické a sociální kontroly, který mu umožňoval udržet si svou moc.⁷³ Potlačení plurality, politické soutěže a svobodných voleb vedlo k postupné ztrátě legitimacy putinismu. Ani protizápadní rétorika nepřidává k vidině putinismu jako pozitivního systému vlády na mezinárodním poli, neboť se často dopouští kontraproduktivní a někdy dokonce až agresivní rétoriky.⁷⁴ Důležitými prvky

⁷⁰ Zakaria, F. (2014, 31. července). The rise of Putinism. *The Washington Post*. Dostupné z https://www.washingtonpost.com/opinions/fareed-zakaria-the-rise-of-putinism/2014/07/31/2c9711d6-18e7-11e4-9e3b-7f2f110c6265_story.html

⁷¹ Tamtéž

⁷² Sakwa, R. (2013, 8. května). Developed Putinism: Change without Development. *Russian Analytical Digest*. Dostupné z <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-127-2-4.pdf>

⁷³ Zakaria, F. (2014, 31. července). The rise of Putinism. *The Washington Post*. Dostupné z https://www.washingtonpost.com/opinions/fareed-zakaria-the-rise-of-putinism/2014/07/31/2c9711d6-18e7-11e4-9e3b-7f2f110c6265_story.html

⁷⁴ Sakwa, R. (2013, 8. května). Developed Putinism: Change without Development. *Russian Analytical Digest*. Dostupné z <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-127-2-4.pdf>

putinismu jsou podle amerického spisovatele indického původu Fareeda Zakarii státní kapitalismus, nacionalismus, sociální konzervatismus a státní dohled na média.⁷⁵

2.2. Fáze putinismu

Britský politolog Richard Sakwa a ruský politický analytik Andrej Piontkovskij se shodují na čtyřech fázích putinismu. A. Piontkovskij přiděluje jednotlivým fázím ekvivalent ze SSSR, ke kterému ho přirovnává a sleduje jejich paralelní vývoj.

První fázi označuje jako fázi legitimizace režimu a zrodu mýtu o hrdinném důstojníkovi, jenž ochraňuje ruský národ. Přirovnává čečenskou válku v roce 1999 k bolševické revoluci roku 1917.⁷⁶ R. Sakwa označuje první fázi jako nápravu politiky a časově ji zařazuje hned po volbách roku 2000, kdy se V. Putin stal prezidentem. V tomto období se soustředil na nápravu ekonomiky a vrácení moci do rukou vlády.⁷⁷

Druhá fáze je přirovnáním vynucené industrializace, kterou zavedl Josif Vissarionovič Stalin, k vybudování velké energetické velmoci V. Putina.⁷⁸ Toto období je charakteristické upevňováním a posílením pravomocí režimu. R. Sakwa nazývá tuto fázi „klasickým putinismem,“ který prohlubuje rozdíl mezi státem a režimem.⁷⁹

Třetí fázi vysvětluje A. Piontkovskij na příkladu sovětského vítězství v druhé světové válce a přirovnává jej k invazi do Gruzie v roce 2008.⁸⁰ Tuto fázi můžeme zařadit mezi roky 2008–2012 a nazýváme ji tandemovou formou vlády, protože v té době byl prezidentem Dmitrij Medveděv a předsedou vlády V. Putin. D. Medveděv sice formoval vlastní politiku, ale představovala některé rysy klasického putinismu. Ačkoliv

⁷⁵ Zakaria, F. (2014, 31. července). The rise of Putinism. *The Washington Post*. Dostupné z https://www.washingtonpost.com/opinions/fareed-zakaria-the-rise-of-putinism/2014/07/31/2c9711d6-18e7-11e4-9e3b-7f2f110c6265_story.html

⁷⁶ Piontkovskij, A. (2013, 5. března). The 4 Stages of Putinism. *The Moscow Times*. Dostupné z <https://www.themoscowtimes.com/2013/03/05/the-4-stages-of-putinism-a22093>

⁷⁷ Sakwa, R. (2013, 8. května). Developed Putinism: Change without Development. *Russian Analytical Digest*. Dostupné z <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-127-2-4.pdf>

⁷⁸ Piontkovskij, A. (2013, 5. března). The 4 Stages of Putinism. *The Moscow Times*. Dostupné z <https://www.themoscowtimes.com/2013/03/05/the-4-stages-of-putinism-a22093>

⁷⁹ Sakwa, R. (2013, 8. května). Developed Putinism: Change without Development. *Russian Analytical Digest*. Dostupné z <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-127-2-4.pdf>

⁸⁰ Piontkovskij, A. (2013, 5. března). The 4 Stages of Putinism. *The Moscow Times*. Dostupné z <https://www.themoscowtimes.com/2013/03/05/the-4-stages-of-putinism-a22093>

se D. Medveděv snažil o některé změny (např. chtěl opětovně prosadit nezávislost soudnictví), nebyl úspěšný, a to hlavně kvůli omezením z tandemových dohod.⁸¹

Poslední fázi nazývá A. Piontkovskij jako post-putinismus,⁸² zatímco R. Sakwa jako rozvinutý putinismus v analogii s rozvinutým socialismem za éry Leonida Iljiče Brežněva v 70. letech. V tomto období už neexistují legitimizační mechanismy a volby nejsou výsledky postojů společnosti. Vzniká nová forma politického řízení, ve které R. Sakwa vymezuje čtyři strategie: omezování, donucování, kooptace a přesvědčování.⁸³

2.3. Putinismus a Západ

Prioritou pro V. Putina bylo již od začátku jeho prezidentství⁸⁴ vrátit Rusko mezi velmoci. Zpočátku byl nakloněný ke spolupráci se Spojenými státy americkými (USA) a to hlavně proto, protože je považoval za mocné a myslel si, že spolu s nimi bude moci znovu řídit mezinárodní situaci. Nicméně několik událostí ho v tomto ohledu přesvědčilo o opaku. Po teroristických útocích 11. září 2001 americký prezident George W. Bush požádal Rusko o pomoc s válkou v Afghánistánu a V. Putin si výměnou za svou pomoc představoval, že bude moci do čel států v blízkosti Ruska dosadit proruské vůdce. Po dosazení Michaila Saakašviliho do čela gruzínského státu v roce 2004 a Viktora Juščenka do čela Ukrajiny v roce 2005 (kteří oba nebyli proruskí), V. Putin obvinil USA z účasti na těchto volbách a tyto činy ho přiměly znovu začít poškozovat USA.⁸⁵

V Evropě si Rusko v té době připadalo silné, protože s Německem v roce 2000 uzavřelo energetické partnerství a společnost Gazprom podepsala s německými společnostmi smlouvu o vybudování baltského plynovodu, který měl zásobovat celou západní Evropu.⁸⁶

⁸¹ Sakwa, R. (2013, 8. května). Developed Putinism: Change without Development. *Russian Analytical Digest*. Dostupné z <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-127-2-4.pdf>

⁸² Piontkovskij, A. (2013, 5. března). The 4 Stages of Putinism. *The Moscow Times*. Dostupné z <https://www.themoscowtimes.com/2013/03/05/the-4-stages-of-putinism-a22093>

⁸³ Sakwa, R. (2013, 8. května). Developed Putinism: Change without Development. *Russian Analytical Digest*. Dostupné z <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-127-2-4.pdf>

⁸⁴ Tj. od roku 2000

⁸⁵ Thom, F. (2021). *Jak chápat putinismus*. Praha: Pulchra.

⁸⁶ Tamtéž

Krise, která nastala roku 2008, velmi ovlivnila vývoj ruské zahraniční politiky, protože Rusko nabylo dojmu, že nedokáže dohnat rozvinuté země. V reakci na tuto dobu se Rusko začalo zaměřovat na budování velké eurasijské říše a znovuvyzbrojování a došlo také k úpravě zákona o obraně. V těchto plánech byla ovšem překážkou Evropa, což vedlo k vzestupu protievropského populismu.⁸⁷

V letech 2011/2012, kdy se konaly prezidentské volby, které nakonec vedly ke znovuzvolení prezidenta V. Putina, došlo k zintenzivnění protievropské rétoriky, kterou V. Putin používal ve své volební kampani. Západní Evropa byla prezentována jako chaotická a ovlivněná imigrační vlnou. Rusko bylo označováno jako zachránce Evropy před jejich vlastními elitami.⁸⁸

Po anexi Krymu v roce 2014, kdy se Ukrajina přiklonila k Evropě a Západ uvalil na Rusko za tento čin sankce, byly ohroženy rusko-evropské vztahy a došlo ke sblížení Evropy s USA. V zájmu udržení své vlastní pozice zasáhlo Rusko v Sýrii a chtělo tak dokázat, že kde Západ nedokázal pokročit, tam dokáže úspěch. Důvodem této intervence bylo hlavně podpořit evropské nacionalistické strany a vystupňovat příval migrantů do Evropy.⁸⁹

Rusko dosahuje úspěchů i v ovlivňování západní politiky. Přes vítězství Donalda Trumpa v prezidentských volbách⁹⁰ až po rozmach populistů v evropských zemích si Rusko připisuje úspěchy za svůj vliv a věří, že Západ přejde do sféry ruského vlivu.⁹¹

Když se putinovská propaganda naučila používat sociální sítě, začala využívat tzv. „trolley“,⁹² kteří měli za úkol očeňovat protivníky Ruska a vytvářet v zahraničí pocit, že Rusko má většinovou podporu a zdiskreditovat protiruské publikace.

⁸⁷ Tamtéž

⁸⁸ Thom, F. (2021). *Jak chápat putinismus*. Praha: Pulchra.

⁸⁹ Tamtéž

⁹⁰ Hlavním soupeřem D. Trumpa v amerických prezidentských volbách 2016 byla členka Demokratické strany Hillary Clinton. V roce 2015 vnikla skupina ruských hackerů (známá též jako Cozy Bears) do serveru Demokratické strany s cílem najít kompromitující informace. Jejich záměr byl zdiskreditovat H. Clinton a zpochybnit věrohodnost demokratických institucí. Dále pak ruští hackeri zakládali falešné účty na sociálních sítích, které pomohly k uspořádání manifestací na podporu D. Trumpa. Po jeho vítězství ve volbách slavilo Rusko úspěch a předpokládalo, že D. Trump bude vždy na jejich straně a Evropa se od Spojených států amerických odvrátí.

⁹¹ Tamtéž

⁹² Státem financované internetové skupiny napojené na ruskou Federální službu bezpečnosti (FSB)

Propaganda putinismu je výlučně negativní, ukazuje na Západ jako na nepřítele a využívá pocitu strachu, a to jak ve své zemi, tak i v zahraničí.⁹³

⁹³ Tamtéž

3. Ruská novinová média

3.1. Vývoj ruských novinových médií od pádu SSSR

Před pádem SSSR začala ruská novinová média získávat větší míru svobody a to hlavně díky politice perestrojky⁹⁴ a glasnosti⁹⁵ za prezidentství Michaila Gorbačova.⁹⁶ V této době ještě neexistoval nezávislý tisk (kromě samizdatu⁹⁷), ale daný akt byl jistou predispozicí pro pozitivní vývoj v tomto ohledu.⁹⁸ Od roku 1990 přes pád SSSR (26. prosince 1991) až do roku 1992 (Ivan Zassoursky toto období nazývá „zlatým věkem ruského tisku“) proběhla první privatizace⁹⁹ médií¹⁰⁰ a komunistické úřady se postupně vzdaly své kontroly.¹⁰¹ Této nově nabitě svobody média zpočátku využila ve smyslu informování o dosud potlačovaných tématech, protože zatím nevěděla, jak jinak svobody využít.¹⁰²

Problémem 90. let 20. století byl pokles výtisků novin a nárůst distribučních nákladů.¹⁰³ To vedlo k velké finanční krizi, kvůli které novinová média utrpěla velké ztráty (např. Komsomolskaja Pravda zaznamenala ztrátu až 15 milionů rublů). Na začátku byla média nástrojem politického odporu a od roku 1994 přišlo období politické stabilizace, které následovalo novým vytvořením systému propagandy na začátku roku 1996 v souvislosti s nastávajícími prezidentskými volbami. Média se rozdělila na tři bloky: demokratické (např. Izvestija a Komsomolskaja Pravda), opoziční (Pravda) a nové publikace (Kommersant a Nezavisimaja Gazeta). Zároveň se stala hlavním prostředkem politické komunikace a jejich role byla v kampaních rozhodující.¹⁰⁴

Absence silné finanční základny médií způsobila postupnou dominanci konglomerátů. Za vlády V. Putina došlo k pokusu o vysvobození médií od regionálních

⁹⁴ Přestavba sovětského systému

⁹⁵ Politika maximální otevřenosti

⁹⁶ White, S. (Ed.). (2008). *Media Culture and Society in Putin's Russia*. London: Palgrave Macmillan.

⁹⁷ Literatura zakázaná režimem

⁹⁸ Zassoursky, I. (2004). *Media and Power in Post-Soviet Russia*. Armonk: M. E. Sharpe, Inc.

⁹⁹ Odstátnění

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ White, S. (Ed.). (2008). *Media Culture and Society in Putin's Russia*. London: Palgrave Macmillan.

¹⁰² Arutunyan, A. (2009). *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

¹⁰³ White, S. (Ed.). (2008). *Media Culture and Society in Putin's Russia*. London: Palgrave Macmillan.

¹⁰⁴ Zassoursky, I. (2004). *Media and Power in Post-Soviet Russia*. Armonk: M. E. Sharpe, Inc.

baronů a oligarchů, kvůli neustálému strachu z otázky svobody médií¹⁰⁵ a posílení vládní kontroly nad médii. Došlo také k vytvoření ministerstva tisku, které mělo za úkol nad nimi dohlížet.¹⁰⁶ V jednom ze svých projevů V. Putin vysvětloval hrozbu médií, kvůli šíření dezinformací a protistátních činností.¹⁰⁷

V. Putin vytvořil za své vlády velkou mediální sílu, která je velmi centralizovaná a homogenní a je často kritizována za šíření dezinformací v Rusku i v zahraničí.¹⁰⁸ Na problematiku nezávislosti a svobody médií za režimu putinismu se zaměřuji v následující kapitole.

3.2. Otázka svobody médií

Na otázku svobody médií pohlížím ze dvou úhlů pohledu. Ten první je podle zákonů, které omezují svobodu projevu v médiích a postupně nutí daná média přizpůsobit se vládním názorům. Zmiňuji pouze významné zákony či jejich změny, které se přímo dotýkají svobody médií. Ten druhý je podle jejich vlastnictví, protože ruská státní média často propagují obraz názorů vlády a jejich nezávislost je tak otázkou diskuze. Častým jevem je také netransparentnost ve vlastnictví médií, a pokud neznáme jejich majitele a jeho názory, můžeme se jen těžko domnívat, jak moc je dané médium nezávislé.

3.2.1. Zákony omezující svobodu médií

Zákon, který byl přijat v roce 1991, poprvé umožnil svobodu médií a stanovil právo na registraci a zakládání nových publikací.¹⁰⁹ Úvodní strana tohoto zákona zaručuje zrušení cenzury, ale článek 4 vymezuje přípustné zákazy obsahu, pokud např. usilují o změnu ústavního pořádku násilím nebo šíří válečnou propagandu. Článek 7 stanovuje, kdo může být zakladatelem jistého média (tuto pravomoc uděluje i státním orgánům) a omezuje tuto možnost pro cizince bez ruského státního občanství. Problematickou částí tohoto zákona je článek 13, který ve 3. paragrafu vymezuje právo

¹⁰⁵ Sakwa, R. (2007). *Putin: Russia's Choice*. Abingdon: Routledge.

¹⁰⁶ Arutunyan, A. (2009). *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

¹⁰⁷ Sakwa, R. (2007). *Putin: Russia's Choice*. Abingdon: Routledge.

¹⁰⁸ Campbell, T., Clapp, B. V., & Wallin, M. (2014). *Russian State Media*. Washington D.C.: American Security Project.

¹⁰⁹ Arutunyan, A. (2009). *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

pro registrující orgán odmítnou registraci média, pokud se předem domnívá, že by svým obsahem porušovalo zákon.¹¹⁰

Největší změny v mediálních zákonech poté nastaly ve třetím prezidentském období V. Putina.¹¹¹ V roce 2012 byl schválen zákon o zradě a špionáži, který ustanovuje vše, co může ohrozit bezpečnost země, jako zradu.¹¹² Nevládní organizace se nyní musí registrovat jako „zahraniční agenti.“ Tito lidé musí do všech informací, které zveřejňují, zahrnout zmínku o tom, že jsou „zahraničními agenty“ a předkládat pravidelné zprávy o svých zdrojích financování, přičemž dané úřady mohou kdykoli zkontrolovat dodržování těchto předpisů.¹¹³

Novela zákona o hromadných sdělovacích prostředcích z roku 2014 omezuje cizince vlastnit pouze 20 % akcií ruských mediálních organizací. Poté, co byla tato novela přijata, byli mezinárodní investoři nahrazeni ruskými, kteří jsou loajální vládě.¹¹⁴ Nový zákon přijatý v témže roce opravňuje blokaci nezávislých webových stránek bez soudního příkazu. Takzvaný „zákon o bloggerech“ opravňuje Roskomnadzor¹¹⁵ požadovat osobní údaje od vlastníků webových stránek a ty stránky, které mají více než 3 tisíce návštěvníků denně, musí být registrovány na zmíněném úřadě.¹¹⁶

V roce 2019 prosadila ruská vláda ještě kontroverznější zákon, který umožňuje trest za šíření informací, které zneuctví stát či šíří informace zvané „fake news.“¹¹⁷ Tento zákon je směřovaný zejména na online média a umožňuje zablokovat webové stránky či na ně uvalit pokutu.¹¹⁸ Termín „fake news“ je také zmíněn v zákoně z roku

¹¹⁰ Price, M. (1995). Law, Force and the Russia Media. *Cardozo Arts and Entertainment Law Journal*, 13(3), 795-846. Dostupné z https://repository.upenn.edu/asc_papers/118/?utm_source=repository.upenn.edu%2Fasc_papers%2F118&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages.

¹¹¹ 2012–2018

¹¹² Fraczek, J. (2014, 29. ledna). Russian laws ‘lead to self-censorship’. *Deutsche Welle*. Dostupné z <https://www.dw.com/en/reporters-without-borders-russian-laws-lead-to-self-censorship/a-17394661>

¹¹³ Pinchuk, D., & Lowe, Ch. (2017, 15. listopadu). Russian lawmakers approve “foreign agents” media law. *Reuters*. Dostupné z <https://www.reuters.com/article/us-russia-usa-media-restrictions-idUSKBN1DF0W6>

¹¹⁴ Buchneva, E. (2016, 29. ledna). Russia: Media freedom curtailed under veneer of legality. *Mapping Media Freedom*. Dostupné z <https://www.mappingmediafreedom.org/2016/01/29/russia-media-freedom-curtailed-under-veneer-of-legality/>

¹¹⁵ Ruský federální úřad zodpovídající za kontrolu sdělovacích prostředků v Rusku

¹¹⁶ Tamtéž

¹¹⁷ Dezinformace či hoax

¹¹⁸ Sant, V. S. (2019, 18. března). Russia Criminalizes The Spread Of Online News Which ‘Disrespects’ The Government. *National Public Radio*. Dostupné z <https://www.npr.org/2019/03/18/704600310/russia-criminalizes-the-spread-of-online-news-which-disrespects-the-government>

2022, který zavádí trest odnětí svobody na 1 až 15 let za šíření nepravdivých informací o ruské armádě v kontextu války na Ukrajině. Ruská média nyní musí válku na Ukrajině označovat jako „vojenskou (či speciální) operaci“ a zveřejňovat pouze informace, které jsou poskytovány oficiálními zdroji.¹¹⁹

3.2.2. Vlastnictví novinových médií

Po pádu SSSR, když média získala nezávislost, byla do pár let získána vlivnými mediálními barony. Postupně se dostávala pod vliv mediální holdingů,¹²⁰ které jsou často buď přímo státní (jako např. Gazprom Media) nebo pro-ruská (např. Prof-Media, které vlastnil ruský podnikatel Vladimir Potanin¹²¹). Důvodem, proč byla novinová média nucena přejít pod záštitu těchto velkých korporací, byly rostoucí ceny distribučních nákladů a ztráty v počtu čtenářů, které byly pro daná média už neudržitelné.¹²² Dnes existují tři typy mediálních společností: státní, komerční a smíšený typ předchozích dvou.¹²³

Charakterizovat vlastnictví ruských médií je obtížné, protože jsou často velmi netransparentní. V Rusku udržuje velká skupina oligarchů své vlastnictví médií v tajnosti a žádná vládní agentura nedisponuje statistickými údaji o stavu národního mediálního trhu. Velké mediální korporace často registrují své společnosti za hranicemi státu (offshore) nebo jako uzavřené podniky, a tím pádem nemusí zveřejňovat jejich vlastnictví.¹²⁴

Média, která spadají pod vlastnictví státních korporací, a jsou ovlivněna ruskou politikou a proklamují jednotné ruské názory, spolu s netransparentností ve vlastnictví mnohých z nich jsou dva důvody, proč můžeme na jejich nezávislost nahlížet s nedůvěrou.

¹¹⁹ News Outlets Halt Work in Russia Over 'Fake News' Jail Terms. (2022). *The Moscow Times*. Dostupné z <https://www.themoscowtimes.com/2022/03/04/bbc-halts-work-in-russia-over-fake-news-jail-terms-a76767>

¹²⁰ Sdružení obchodních korporací

¹²¹ Společnost byla v roce 2014 prodána Gazpromu, zdroj: Hamatová, K. (2014, 17. února). Potanin prodal ProfMedia, ale z médií neodchází. *Newton Media*. Dostupné z <https://www.newtonmedia.cz/potanin-prodal-profmedia-ale-z-medii-neodchazi/>

¹²² Arutunyan, A. (2009). *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

¹²³ Noam, M. E. (2015). *Who Owns the World's Media?* Oxford: Oxford University Press.

¹²⁴ Tamtéž

3.3. Komsomolskaja Pravda

Komsomolskaja pravda je ruské periodikum s hlavním sídlem v Moskvě, které publikuje v Rusku, na Ukrajině, v Bělorusku, Moldavsku, pobaltských státech a dalších zemích.¹²⁵ Vydává novinové a online publikace a vlastní i svou rádiovou stanici.¹²⁶ Komsomolka je levicově zaměřená a cílí na široké masy čtenářů.¹²⁷ Periodikum s takto širokým oběhem můžeme charakterizovat jako takové, které počítá s velkým publikem s různými zájmy, a proto je pro něj nejdůležitější funkce zábavy spojená s informováním. Společně s periodiky Argumenty i Fakty a Moskovskij Komsomolec je Komsomolka předním zástupcem této kategorie v Rusku.¹²⁸

Komsomolka vydává v průměru 46,1 milionů kopií za měsíc a její web kp.ru eviduje měsíčně až 20 milionů návštěv.¹²⁹¹³⁰ Rekordní počet vydání zaznamenala v roce 1990, kdy jejich počet dosáhl 22 milionů kopií za den.¹³¹

Informace, které následně používá ke svým článkům, získává Komsomolka primárně od svých vlastních korespondentů, přidružených agentur a jiných partnerů.¹³² Často využívá mírnou formu propagandy a staví na emoční a agresivní rétorice. Charakteristickým znakem je také protizápadní rétorika, kterou můžeme vidět například u problematiky anexe Krymu v roce 2014, kdy byl Západ označován jako fašistický a snažící se vyhladit ruský svět.¹³³

Spolu s časopisy Izvestija a Moskovskij Komsomolec je Komsomolka jedním z nejstarších periodik v zemi.¹³⁴ Byla založena v roce 1925 a sloužila jako oficiální

¹²⁵ Celkově 53 zemí

¹²⁶ Sazonov, V., & Müür, K. (2017, 1. července). Russian Information Warfare Against Ukraine I: Komsomolskaya Pravda. *EMA Occasional Papers*. Dostupné z <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=834855>

¹²⁷ Števkov, P. (2018). Aktéri ruskej zahraničnej politiky a ich interpretácia konfliktu na Ukrajině (Disertační práce). Masarykova univerzita, Brno.

¹²⁸ Arutunyan, A. (2009). *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

¹²⁹ Data z roku 2017

¹³⁰ Sazonov, V., & Müür, K. (2017, 1. července). Russian Information Warfare Against Ukraine I: Komsomolskaya Pravda. *EMA Occasional Papers*. Dostupné z <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=834855>

¹³¹ Števkov, P. (2018). Aktéri ruskej zahraničnej politiky a ich interpretácia konfliktu na Ukrajině (Disertační práce). Masarykova univerzita, Brno.

¹³² Sazonov, V., & Müür, K. (2017, 1. července). Russian Information Warfare Against Ukraine I: Komsomolskaya Pravda. *EMA Occasional Papers*. Dostupné z <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=834855>

¹³³ Tamtéž

¹³⁴ Arutunyan, A. (2009). *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

organizace Komsomolu.¹³⁵ V současnosti¹³⁶ ji vlastní společnost Media Partner, která spadá pod organizaci ESN Group. ESN Group je vlastněna ruským podnikatelem Grigorijem Berezkinem,¹³⁷ jehož média jsou tradičně věrná výkonné složce ruské vlády.¹³⁸

¹³⁵ Komunistický svaz mládeže

¹³⁶ V době vzniku této bakalářské práce

¹³⁷ Števkov, P. (2018). Aktéri ruskej zahraničnej politiky a ich interpretácia konfliktu na Ukrajine (Disertační práce). Masarykova univerzita, Brno.

¹³⁸ Articles whitewashing Kremlin-affiliated businessman Grigory Berezkin and his company, RBC, have appeared in the world media. (2022). *Agentura.ru*. Dostupné z <https://www.agents.media/berezkin-en/>

4. Praktická část

4.1. Metodologie výzkumu

V následujících stranách své práce se zabývám praktickou částí. Na webové stránce Komsomolky (kp.ru) vyhledávám pět významných událostí z období prezidentství V. Putina (havárie ponorky Kursk, prezidentské volby 2012, anexe Krymu 2014, prezidentské volby 2018 a ruská invaze na Ukrajinu 2022) a u každého z těchto témat vybírám pět článků, které přímo odkazují na Západ v jejich názvu či abstraktu.¹³⁹

Každému ze zmíněných témat přiřadila webová stránka kp.ru vlastní rubriku, ze které jsem následně přečetla všechny články se západní tematikou. Chronologicky to byly následující rubriky: Havárie ponorky „Kursk:“ kronika událostí a Potopení ponorky Kursk, Volba prezidenta Ruska 2012, Náš Krym, Volby 2018 a Vojenská situace na Ukrajině: nejnovější zprávy. Po přečtení všech článků se západní tematikou jsem následně vytvořila 10 kritérií pro zkoumání podle opakujících se prvků protizápadní propagandy. Následně jsem náhodně vybrala v každé rubrice pět článků, ve kterých se objevovaly tyto prvky a dále je zkoumám ve vztahu k nim.

Zkoumaná kritéria protizápadní propagandy jsou:

1. Informace o chybných zprávách v západních médiích
2. Vyzdvihování ruské nadvlády v kontrastu se Západem
3. Svalování viny na Západ
4. Informace o hanobení Ruska ze strany Západu
5. Informace o očeřování osoby Vladimira Putina ze strany Západu
6. Důraz na pokrytectví Západu
7. Informace o zlých úmyslech Západu ve vztahu k Rusku
8. Údaj o legitimizaci ruských názorů/rozhodnutí ze strany Západu
9. Údaj o legitimizaci prezidentství Vladimira Putina ze strany Západu
10. Informace o neochotě Západu pomoci Ukrajině/Ukrajincům

V každém z témat se zaměřuji na historický kontext dané události a následně rozebírám vybrané články a dokazuji výskyt daných kritérií. Na konci každého zkoumaného tématu shrnuji počet získaných bodů v jednotlivých kritériích (v rámci

¹³⁹ Metodiku výběru rozepisuji podrobněji v úvodní části této práce

přehlednosti zmiňuji pouze ta, která se v daném tématu objevila) a celkové skóre za počet vyskytujících se kritérií. Metodologii bodování provádím přes nominální proměnné, tzn. pokud se dané kritérium v článku vyskytlo, pak získává 1 bod a pokud ne, pak získává 0 bodů.

Poslední částí je výstup ze všech zkoumaných témat, kde tvořím žebříček nejčastěji se opakujících kritérií ve všech zkoumaných člancích a celkové skóre jednotlivých témat podle dosaženého počtu kritérií.

4.2. Havárie ponorky Kursk

4.2.1. Historický kontext

Dne 10. srpna 2000 zahájilo ruské námořnictvo rozsáhlé cvičení, jehož cílem bylo mimo jiné demonstrovat prezidentu V. Putinovi důležitost námořnictva a ukázat jeho sílu oproti Západu. Dva dny poté detekovali seismické monitorovací stanice dva výbuchy, o kterých se následně ukázalo, že vypukly na palubě ponorky Kursk, která se v tu chvíli nacházela asi 140 kilometrů od Murmanského pobřeží v Barentsově moři. Dvoutleté vyšetřování této události následně potvrdilo, že tyto výbuchy způsobilo samovolné vypuštění cvičného torpéda Kursku, které mělo za následek smrt všech 118 členů posádky.¹⁴⁰

Prezident V. Putin v návaznosti na tuto událost přijal osobní odpovědnost a odmítl vyhodit ministra obrany Igora Sergejeva, velitele námořnictva admirála Vladimira Kurojodava a velitele severní flotily admirála Vjačeslava Popova i přes jejich nabídku rezignace.¹⁴¹

Problematickou částí této události byly nepřesné informace poskytované vládními agenturami o důvodu vzniku havárie a nepřiměřené zpoždění při hledání zahraniční pomoci. Přestože USA, Norsko, Velká Británie a jiné země nabízely pomoc,

¹⁴⁰ Barany, Z. (2004). The Tragedy of the Kursk: Crisis Management in Putin's Russia. *Government and Opposition*, 39(3), 476–503. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/44483081>

¹⁴¹ Gidadhubli, G. R. (2000). Kursk Submarine Disaster: Obsolete Technologies, Outdated Governance. *Economic and Political Weekly*, 35(35/36), 3102–3104. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/4409675>

Rusko je zpočátku odmítalo se slovy, že si dokáže poradit samo. Nicméně po neúspěšné snaze otevřít poklop ponorky¹⁴² bylo nakonec nuceno pomoc ze zahraničí přijmout.¹⁴³

4.2.2. Rozbor článků

Jako první zkoumám článek s názvem: „Dokonce i na vrcholu studené války Američané informovali o podobných tragédiích“ vydaný dne 17. srpna 2000. Článek se zmiňuje o tragédii ze dne 10. dubna 1963, kdy se potopila americká ponorka USS Tresher v Atlantském oceánu, jejíž posádka tvořilo 127 lidí. I přes to, že v té době probíhala studená válka,¹⁴⁴ Američané ihned po havárii zveřejnili možnou příčinu této nehody a vydali seznam lidí, kteří se v té době nacházeli na palubě ponorky. Stejně tak tomu bylo i u havárie americké jaderné ponorky USS Scorpion, kdy tehdejší prezident Lyndon Johnson okamžitě po nehodě vydal prohlášení a vyjádřil svou soustrast.

Proto byli Američané překvapení, když ruská ponorka Kursk ignorovala nabídku pomoci ze strany vysokých amerických představitelů. Podle autora tohoto článku prý „zvláštní shodou okolností“ ve dnech této tragédie dokončilo NATO¹⁴⁵ své speciální cvičení s krycím názvem „Serbet Royal“, kde trénují operace na záchranu ponorek.¹⁴⁶

Autor dále zpochybňuje americké úmysly ve vztahu k pomoci Rusku a článek působí dojmem ospravedlňování pozdního přijetí pomoci. Proto tomuto článku uděluji 1 bod za výskyt kritéria propagandy „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku.“

Druhý článek nese název: „Trup naší ponorky je pro holandskou pilu příliš tvrdý? Rozbije se potřetí“ a vyšel dne 11. září 2001. Tento článek informuje o specialitech z nizozemské firmy Mammoet a koncernu Smit International, kteří se pokoušejí odříznout přední část ponorky Kursk pod vodou.

Autor poukazuje na neschopnost nizozemských pil přeříznout ruskou ocel, která je nad jejich síly, a vyzdvihuje ruskou „tajnou formuli“ její výroby, kterou by zahraniční vlády chtěly získat. Zároveň staví na pokrytectví zahraničních specialistů, kteří prý tvrdili, že jejich pila přeřízne ponorku bez problémů za 24 hodin a jejich neúspěch

¹⁴² Pokus trval zhruba 6 dní

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ Válka mezi SSSR a USA (a jejich spojenci) probíhající v letech 1947–1991

¹⁴⁵ Severoatlantická aliance

¹⁴⁶ Baranov, A. (2000, 17. srpna). Dokonce i na vrcholu studené války Američané informovali o podobných tragédiích. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/00000/679227/>

zdůvodňují „nepředvídatelnými okolnostmi“ a stydí se přiznat chybu. V dalších odstavcích pak popisuje chronologii událostí a neúspěšné pokusy o rozřezání ponorky Kursk.¹⁴⁷

Z těchto důvodů uděluji tomuto článku 1 bod za výskyt kritéria „Vyzdvihování ruské nadvlády v kontrastu se Západem“ a 1 bod za kritérium „Důraz na pokrytectví Západu.“ Zajímavostí tohoto článku je také jeho autor. Je jím známý ruský spisovatel a novinář Viktor Baranec, který působil v letech 2012–2018 jako poradce prezidenta V. Putina.¹⁴⁸

Toto téma bylo následně znovuotevřeno v roce 2021 v důsledku nových zjištění v okolnostech této tragédie. O dvacet let později od svého posledního článku týkajícího se tohoto tématu začal V. Baranec znovu psát o havárii Kursku. 22. listopadu 2021 publikoval článek s názvem: „Víc, než může říct. Admirál Popov znovu obvinil ponorku NATO z havárie Kursku.“

V tomto článku autor reflektuje názory bývalého admirála ruského námořnictva Vjačeslava Popova, který tvrdí, že se Kursk v srpnu roku 2000 srazil s ponorkou NATO. Zmíněné ponorky se prý srazily omylem a admirál V. Popov zná i jméno ponorky, která Kursk srazila, ale nemůže jej zveřejnit. Autor dále hovoří o faktech, která nasvědčují pravdivosti tohoto výroku.¹⁴⁹ Zakončuje svůj článek otázkou důvěryhodnosti tohoto prohlášení a přikládá argument, že některé verze mohou mít vlastnost se jednou stát pravdivými.¹⁵⁰

Tomuto článku uděluji 1 bod za výskyt kritéria „Svalování viny na Západ.“

Stejnou problematiku zkoumá i jiná autorka Komsomolky v článku „Bývalý vrchní velitel Sevflotu řekl, že ponorka Kursk havarovala v důsledku srážky s ponorkou NATO,“ který byl publikován dne 22. listopadu 2021. V článku opakuje výroky V.

¹⁴⁷ Baranec, V. (2001, 11. září). Trup naší ponorky je pro holandskou pilu příliš tvrdý? Rozbije se potřeť. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/22630/12095/>

¹⁴⁸ Fiala, D. Viktor Baranec. *Databazeknih.cz*. Dostupné z <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/viktor-baranec-141069>

¹⁴⁹ Např. díra v trupu ponorky, u které byly několikrát změněny oficiální příčiny jejího vzniku

¹⁵⁰ Baranec, V. (2021, 22. listopadu). Ví víc, než může říct. Admirál Popov znovu obvinil ponorku NATO z havárie Kursku. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/28359/4507269/>

Popova, ale na rozdíl od článku V. Barance přidává i druhou verzi tohoto incidentu, kdy na palubě ponorky Kursk explodovalo cvičné torpédo.¹⁵¹

Kvůli opětovnému zmínění možné účasti NATO na havárii uděluji tomuto článku taktéž 1 bod za kritérium „Svalování viny na Západ.“

Poslední zkoumaný článek má název: „USA a Velká Británie „skrývají smrt ve vodě“ v případě havárie ponorky Kursk.“ Tento článek je nejnovější, který kp.ru publikovala o problematice havárie ponorky Kursk – vyšel 14. ledna 2022.

Článek vnáší nejnovější informace o příčině tragédie a dále staví na výrocih zmíněného admirála V. Popova. V oblasti havárie se prý v srpnu roku 2000 nacházely dvě americké a jedna britská jaderná ponorka. Kvůli podezření na účasti na tragédii požádalo ruské ministerstvo obrany o schválení inspekce těchto tří ponorek, ale ze strany USA ani Velké Británie jim to nebylo umožněno. To vedlo k posílení podezření mnoha ruských odborníků.¹⁵²

Vzhledem k tomu, že Velká Británie i USA popírají účast na havárii, ale nejsou ochotni zpřístupnit zmíněné ponorky k inspekci, jsou v článku nepřímě označeni za lháře. Uděluji proto 1 bod za kritérium „Důraz na pokrytectví Západu“ a 1 bod za kritérium „Svalování viny na Západ.“

V následující tabulce shrnuji výskyt propagandistických kritérií v člancích o havárii ponorky Kursk:

	Počet získaných bodů
Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku	1
Vyzdvihování ruské nadvlády v kontrastu se Západem	1
Důraz na pokrytectví Západu	2
Svalování viny na Západ	3
Celkově	7

Zdroj: autorka

¹⁵¹ Pjatnickaja, S. (2021, 22. listopadu). Bývalý vrchní velitel Sevflotu řekl, že ponorka Kursk havarovala v důsledku srážky s ponorkou NATO. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/online/news/4524702/>

¹⁵² Baranec, V. (2022, 14. ledna). USA a Velká Británie „skrývají smrt ve vodě“ v případě havárie ponorky Kursk. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27351.5/4531616/>

4.3. Prezidentské volby 2012

4.3.1. Historický kontext

V září roku 2011 vyjádřil V. Putin (tehdy ve funkci premiéra) svůj záměr vyměnit si posty s tehdejším prezidentem D. Medveděvem, což vyvolalo v mnoha ruských občanech pocit, že jim byla vnucena zákulisní dohoda. V návaznosti na parlamentní volby v prosinci 2011 pak propukly demonstrace v mnoha ruských městech (zejména i kvůli otázce svobody těchto voleb).

Následovaly prezidentské volby, které se konaly 4. března 2012. Registrováno bylo pět kandidátů, z nichž tři byli nominováni svými politickými stranami (Gennadij A. Zjuganov, Vladimir V. Žirinovskij a Sergej M. Mironov) a jeden kandidát (Michail D. Prochorov) získal pro svoji nominaci dva miliony podpisů od ruských občanů. Problematickou se ukázala být kandidatura Grigorije A. Javlinského, který sice shromáždil dostatek podpisů pro svou kandidaturu, ale byl odmítnut Ústřední volební komisí se zdůvodněním, že některé podpisy byly neplatné.

Vítězem těchto voleb se stal V. Putin se ziskem 63,6 % z 71,8 milionů podaných hlasů. Podle Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě se vyskytlo v otázce těchto voleb několik problémů, které by mohly nasvědčovat manipulaci s hlasy. V. Putin také získal výhodu v mediálním pokrytí své kampaně, což mu mohlo pomoci k vítězství v těchto volbách. Následovaly hromadné protesty,¹⁵³ které probíhaly v důsledku pochybností o svobodě těchto voleb. Mimo jiné se jich zúčastnil i aktivista Alexej Navalnyj,¹⁵⁴ který byl za svou účast na těchto demonstracích zadržen ruskou policií.¹⁵⁵

4.3.2. Rozbor článků

První zkoumaný článek nese název: „Americké ministerstvo zahraničí je zklamané rozhodnutím ruské Ústřední volební komise odmítnout registraci Javlinského.“ Tento článek vyšel dne 28. ledna 2012 a pojednává o reakci amerického

¹⁵³ Např. 10. března 2012 proběhla demonstrace v Moskvě, již se zúčastnilo 10 až 20 tisíc lidí

¹⁵⁴ Alexej Navalnyj je ruský právník a politický opoziční aktivista

¹⁵⁵ Nichol, J. (2012, 14. března). Russia's March 2012 Presidential Election: Outcome and Implications. *Congressional Research Service*. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/292199671_Russia's_march_2012_presidential_election_Outcome_and_implications

ministerstva zahraničí na zmíněnou problematiku a obsahuje vyjádření Komsomolky k tomuto tématu.

Grigoriji Javlinskému¹⁵⁶ byla zamítnuta kandidatura na prezidenta Ruska ve volbách roku 2012 kvůli neplatným podpisům, které měly jeho kandidaturu doporučovat (údajně byla chybovost až 25 %). Kvůli této skutečnosti vyjádřilo americké ministerstvo zahraničí své zklamání a tehdejší mluvčí tohoto orgánu Victoria Nuland poznamenala, že volební zákony by měly být spravedlivě uplatňovány na všechny strany a kandidáty.

Komsomolka na toto prohlášení reagovala s pohoršením a vysvětlila, že ono rozhodnutí bylo přijato na základě validních ruských zákonů a americké ministerstvo zahraničí pouze využilo situace k hanobení ruského vedení.¹⁵⁷ Z tohoto důvodu uděluji článku 1 bod za kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku.“

Další článek s názvem „Proč USA nechtějí, aby byl Putin zvolen prezidentem Ruska“ zveřejňuje a reaguje na studii amerického politologa Williama Engdahla. Článek vydaný 31. ledna 2012 pojednává o kritice amerického vedení kvůli jeho zásahům do ruského volebního procesu a označuje USA za arogantní, protože se staví do funkce „nejvyššího soudce světa.“ Vítězství V. Putina v těchto volbách by prý znamenalo překážku pro plány USA na totální dominanci, protože se dá předpokládat, že budou přijata opatření proti obklíčení Ruska aliancí NATO.

Zároveň reflektuje západní média a jejich zaslepenost v otázkách protiputinovských revolucí a vysvětluje, proč jsou v těchto médiích osobnosti jako Alexej Navalnyj (a další) velmi oblíbení. To má podle autora původ v jejich vlastní touze po moci.¹⁵⁸

Tento článek je velmi expresivní vůči USA, Západu a celé ruské opozici. Vysvětluje zaslepenost západních médií v těchto otázkách, a proto mu uděluji 1 bod za kritérium „Informace o chybných zprávách v západních médiích“ a zároveň další bod za kritérium „Informace o hanobení Ruska ze strany Západu,“ kvůli jejich podpoře

¹⁵⁶ Grigorij Javlinskij je ruský prozápadní politik a předseda strany Jabloko

¹⁵⁷ Kp.ru. (2012, 28. ledna). Americké ministerstvo zahraničí je zklamané rozhodnutím ruské Ústřední volební komise odmítnout registraci Javlinského. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25825/2802100/>

¹⁵⁸ Bezruková, T. (2012, 31. ledna). Proč USA nechtějí, aby byl Putin zvolen prezidentem Ruska. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25827/2803169/>

opozičních názorů. Zároveň splňuje i kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku,“ protože v první části hovoří o úmyslech USA na totální dominanci světa.

K tématu G. Javlinského se vrací článek „Brusel hlasoval pro Javlinského,“ který vyšel dne 2. února 2012. Tentokrát je článek namířen proti výrookům z Evropy. Bývalá evropská komisařka Catherine Ashton vyzývá ruské úřady k přehodnocení zamítnutí registrace G. Javlinského a Komsomolka odpovídá, že jejich protiprávní jednání je v rozporu s jejich zarytou vírou v demokracii. V tomto článku výrazně rezonuje věta: „Na podporu demokracie dorazilo těžké dělostřelectvo z Evropy.“¹⁵⁹

Článek naznačuje, že Evropa se snaží uškodit Rusku pochybováním o jejich správnosti právnických procesů, čímž sama nerespektuje principy demokracie. Proto uděluji 1 bod za kritérium „Důraz na pokrytectví Západu“ a 1 bod za „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku.“

Stěžejní článek vyšel dne 24. února 2012 se jménem: „Proč se Američané bojí Putina.“ V americkém časopisu Time vyšel článek, který ještě před volbami označuje za vítěze V. Putina a přesvědčuje své čtenáře o jeho nebezpečí. Autor článku Komsomolky vysvětluje, jak Západ demonizuje V. Putina a přidává argument, že je to proto, protože se ho ve skutečnosti bojí.¹⁶⁰

Za tyto poznatky uděluji tomuto článku 1 bod za kritérium „Informace o chybných zprávách v západních médiích“ a 1 bod za „Informace o očerňování osoby V. Putina ze strany Západu.“

Poslední článek, který jsem vybrala pro téma voleb 2012, je: „Zahraniční tisk o Putinově vítězství: CNN: Nyní vše zapadlo na své místo,“ který vyšel den po konání voleb (tedy 5. března 2012). Zde jsou vytyčeny komentáře o vítězství ve volbách, které se objevovaly v předních amerických, britských, německých, francouzských a španělských médiích bezprostředně po vyhlášení výsledků. V těchto článcích obviňují západní média Rusko z podvodů ve volbách a přidávají sarkastické komentáře o V. Putinovi. Komsomolka komentuje tyto články a vyvrací některá jejich tvrzení.¹⁶¹

¹⁵⁹ Kp.ru. (2012, 2. února). Brusel hlasoval pro Javlinského. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25828.4/2804120/>

¹⁶⁰ Griškin, A. (2012, 24. února). Proč se Američané bojí Putina. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25841/2812953/>

¹⁶¹ Kp.ru. (2012, 5. března). Zahraniční tisk o Putinově vítězství: CNN: Nyní vše zapadlo na své místo. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25846/2816793/>

Proto tomuto článku uděluji 1 bod za výskyt kritéria „Informace o chybných zprávách v západních médiích“ a 1 bod za kritérium „Informace o očeřování osoby V. Putina ze strany Západu.“

V následující tabulce shrnuji výskyt propagandistických kritérií v člancích o prezidentských volbách 2012:

	Počet získaných bodů
Informace o chybných zprávách v západních médiích	3
Informace o hanobení Ruska ze strany Západu	1
Informace o očeřování osoby V. Putina ze strany Západu	2
Důraz na pokrytectví Západu	1
Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku	3
Celkově	10

Zdroj: autorka

4.4. Anexe Krymu 2014

4.4.1. Historický kontext

Abychom lépe pochopili podstatu ruské anexe ukrajinského Krymu, je potřeba se nejdříve podívat na to, proč Rusové považují tuto oblast za svou. Z historického hlediska se Krymská autonomní socialistická republika stala součástí SSSR v roce 1922¹⁶² a v roce 1954 ztratila své postavení autonomní republiky. Po rozpadu SSSR se pak Krym (na základě referenda) stal autonomní republikou v rámci Ukrajiny.

Ještě v roce 2001 zastupovalo ruské etnikum žijící na Krymu 58,5 % populace (podle posledního sčítání lidu na Ukrajině).¹⁶³

Podnět, který přiměl Rusko znovu usilovat o získání Krymu, byla vlna ukrajinských protivládních protestů,¹⁶⁴ která vedla ke svržení proruského prezidenta Ukrajiny Viktora Janukovyče.¹⁶⁵ 27. února 2014 začala okupace Krymu, kdy se skupiny

¹⁶² Předtím byla od roku 1783 součástí Ruského císařství, kdy prošla procesem rusifikace (porušování)

¹⁶³ Zbytek tvořil z 24,4 % Ukrajinci a 12,1 % Krymští Tataři

¹⁶⁴ Známa též jako Euromajdan (probíhala od listopadu 2013 do února 2014)

¹⁶⁵ Matzek, J. (2016). *Anexe Krymu Ruskou federací*. Dostupné z https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2016/01/Matzek_Anexe-Krymu-Ruskou-federac%C3%AD_%C4%8CJ.pdf

ruských speciálních jednotek (známé též jako „malí zelení mužičci“¹⁶⁶) zmocnily krymského regionálního parlamentu v Simferopolu.¹⁶⁷

Místní zákonodárny orgán na Krymu následně vyhlásil referendum, které se konalo 16. března 2014 a vyústilo v potvrzení přičlenění Krymu k Rusku (96,77 % voličů bylo pro). Tento akt byl ukrajinskou vládou označen za protiústavní, protože referendum o změně území Ukrajiny může vyhlásit pouze ukrajinský parlament a musí být celoukrajinského rázu. I přes to den po konání referenda podepsal prezident V. Putin exekutivní příkaz o uznání republiky Krym a 18. března 2014 podepsal (společně s místními krymskými institucemi) dohodu o přijetí republiky Krym do Ruska.¹⁶⁸

V reakci na toto nezákonné jednání uvalily mnohé západní země na Rusko sankce, které ale nezměnily jeho oficiální postoj k této problematice.¹⁶⁹

4.4.2. Rozbor článků

První článek, na který se zaměřuji, je rozhovor novináře Komsomolky Alexandra Gamova s předsedou Ústředního výboru Komunistické strany Ruské federace Gennadijem A. Zjuganovem, který vyšel 17. března 2014. Článek s názvem „Gennadij Zjuganov: Nemá smysl poslouchat, na co kašlou v evropských metropolích“ pojednává o reakci Západu na referendum na Krymu.

G. Zjuganov vyjadřuje své nadšení z výsledků referenda a ospravedlňuje tuto akci historickým kontextem Krymu. Dále odpovídá na podněcující otázky redaktora typu: „Západ, EU a USA nepodporují vůli Krymčanů, kterou vyjádřili v referendu. Máme počítat s názorem evropských velmocí?“ G. Zjuganov odpovídá, že se hluboce zmýlil v demokratických principech Evropy a poukazuje na její pokrytectví na příkladech Jugoslávie a jiných historických událostí. Dále v tomto kontextu vyzdvihuje ruské morální a kulturní hodnoty a shledává je neslučitelnými s těmi evropskými.¹⁷⁰

¹⁶⁶ Tento výraz vznikl kvůli absenci označení těchto vojáků

¹⁶⁷ Åslund, A. (2018). *Kremlin Aggression in Ukraine: the Price Tag*. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/resrep16775.4>

¹⁶⁸ Grant, D. T. (2015). Annexation of Crimea. *The American Journal of International Law*. 109(1), 68-95. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/10.5305/amerjintellaw.109.1.0068>

¹⁶⁹ Matzek, J. (2016). *Anexe Krymu Ruskou federací*. Dostupné z https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2016/01/Matzek_Anexe-Krymu-Ruskou-federac%C3%AD_%C4%8CJ.pdf

¹⁷⁰ Gamov, A. (2014, 17. března). Gennadij Zjuganov: Nemá smysl poslouchat, na co kašlou v evropských metropolích. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26207.5/3092422/>

Důvodem, proč jsem vybrala z mnoha článků týkajících se anexe Krymu v roce 2014 právě tento rozhovor, bylo poukázat na fakt, že Komsomolka vybírá k rozhovorům o tomto tématu pouze osobnosti, které podporují tento akt a nedává prostor opozičním názorům. Proto tento článek hodnotím za názory G. Zjuganova, které korespondují s názory Komsomolky a uděluji mu 1 bod za kritérium „Svalování viny na Západ“ a 1 bod za „Důraz na pokrytectví Západu.“

Průlomový je článek vydaný dne 22. dubna 2014 s názvem „Spojené státy plánovaly vybudovat na Krymu vlastní základnu,“ který rozebírá tuto problematiku a polemizuje nad důvody těchto plánů.

Spojené státy americké plánovaly přestavbu školy v Sevastopolu.¹⁷¹ Tyto plány byly ale pozastaveny z důvodu současné situace na Ukrajině (podle jejich vlastních slov). Podle zdrojů Komsomolky se Krym měl stát americkou základnou, ze které měli mít Američané možnost odposlouchávat telefonní hovory či vojenské frekvence Černomořské flotily¹⁷² a úřadů.¹⁷³

Ze zjevných důvodů proto uděluji tomuto článku 1 bod za kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku.“

Rok po anexi přišla Komsomolka se článkem „Anexe Krymu: Jak se z „malých zelených mužíčků“ stali slušní lidé,“¹⁷⁴ v němž vysvětluje, jak probíhal přechod poloostrova do Ruska a jak na tuto skutečnost reagovalo NATO. Redaktoři Komsomolky udělali rozhovor s několika (nejmenovanými) důstojníky NATO, kteří vysvětlili své překvapení, když se o této události dozvěděli. Zmínění důstojníci dále zdůrazňují větu: „Rusové nás přehráli.“¹⁷⁵

Komsomolka zde vyzdvihuje ruskou disciplinovanost v utajení těchto informací a jejich vítězství nad satelity NATO. Splňuje tedy kritérium „Vyzdvihování ruské nadvlády v kontrastu se Západem,“ za které uděluji 1 bod.

¹⁷¹ Město na jihozápadě Krymského poloostrova

¹⁷² Útvar ruského námořnictva

¹⁷³ Chovanskaja, A. (2014, 22. dubna). Spojené státy plánovaly vybudovat na Krymu vlastní základnu. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26222/3105969/>

¹⁷⁴ Článek vyšel 18. března 2015

¹⁷⁵ Ivanov, A., & Zacharova, L., Chodarev, V., Peremykina, K., Kolganova, A. (2015, 18. března). Anexe Krymu: Jak se z „malých zelených mužíčků“ stali slušní lidé. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26356.4/3237819/>

Každý rok pořádá Rusko slavnostní shromáždění na počest „znovusjednocení Krymu s Ruskem.“ Při tomto (druhém) výročí v roce 2016 se sešlo několik významných politiků a umělců, kteří přednášeli pro dav podporovatelů této události na náměstí Vasilevskij Spusk v Moskvě. Komsomolka k této události vydala článek „Západ nemůže přijmout, že Putin neopustí své vlastní!“

Tento článek vyšel 18. března 2016 a pojednává o dění na této slavnosti a zmiňuje stěžejní výroky známých politiků, videovzťah prezidenta V. Putina a celkovou náladu na náměstí. Ze zmíněných výroků vybrala Komsomolka několik z nich, které zdůrazňují ruskou nezlomnost v rozhodnutí o přičlenění Krymu a očerňují Západ, kvůli jeho protichůdnému názoru. Kromě výroku, který je přímo zmíněn v názvu tohoto článku, ještě velmi rezonuje názor: „Už dva roky se nás (Západ) snaží dostat na kolena.“¹⁷⁶

Protizápadní nálady a výroky, které se Komsomolka rozhodla zmínit ve svém článku, jsou důvody, proč zde uděluji 1 bod za kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku.“

Poslední článek, který zkoumám v tomto segmentu, je jedna z nejnovějších reakcí Komsomolky na situaci na Krymu ze dne 17. března 2020, která se zabývá, jak už je z názvu patrné, problematikou: „Co by se stalo, kdyby se Krym nevrátil Rusku.“

Článek argumentuje, že kdyby se Krym nepřičlenil k Rusku, byla by v Sevastopolu základna NATO a proruská komunita by byla tvrdě zlikvidována. Dále rozebírá sankce ze strany Západu, které byly uvaleny na Rusko za přičlenění Krymu a argumentuje, že byly představeny pouze „na ukázkou“ (na rozdíl od sankcí uvalených např. na Írán¹⁷⁷).¹⁷⁸

Z článku jsou patrné „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku,“ a proto mu uděluji 1 bod za výskyt tohoto kritéria.

V následující tabulce shrnuji výskyt propagandistických kritérií v člancích o anexi Krymu 2014:

¹⁷⁶ Činkova, E. (2016, 18. března). „Západ nemůže přijmout, že Putin neopustí své vlastní!“ *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26505/3374933/>

¹⁷⁷ Odmítnutí nákupu íránské ropy, zmrazení jejich peněz v západních bankách aj.

¹⁷⁸ Stešin, D. (2020, 17. března). Co by se stalo, kdyby se Krym nevrátil Rusku. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27105/4179807/>

	Počet získaných bodů
Vyzdvihování ruské nadvlády v kontrastu se Západem	1
Svalování viny na Západ	1
Důraz na pokrytectví Západu	1
Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku	3
Celkově	6

Zdroj: autorka

4.5. Prezidentské volby 2018

4.5.1. Historický kontext

18. března 2018 se konaly ruské prezidentské volby, kterých se zúčastnilo osm kandidátů. Mezi oficiálními kandidáty byli: Vladimir Putin, Pavel Grudinin, Vladimir Žirinovskij, Xenija Sobčak, Grigorij Javlinskij, Boris Titov, Maxim Surajkin a Sergej Baburin. Alexej Navalnyj oznámil svou kandidaturu už v roce 2016, ale jeho účast byla zamítnuta Ústřední volební komisí Ruska kvůli jeho záznamu v trestním rejstříku za podvod. A. Navalnyj tvrdí, že tento záznam byl politicky motivovaný, aby mu zabránil v kandidatuře na prezidenta.

Vítězným kandidátem se stal V. Putin se ziskem 76,69 % hlasů, avšak tyto volby byly provázeny četnými podvody. Jejich cílem bylo dosáhnout alespoň 70% účasti voličů, aby byly volby legitimní v očích ruských obyvatel i v zahraničí. Nejčastější falšovací metodou bylo vhazování extra hlasů pro V. Putina do volebních urn (podle odhadů jich mohlo být až 10 milionů), ale i další podvodné aktivity jako je manipulace s počtem voličů a donucování k účasti ve volbách.¹⁷⁹

4.5.2. Rozbor článků

Článek vydaný bezprostředně den po prezidentských volbách roku 2018 s názvem „Západní tisk o volbách: Všechno bylo fér!“ pojednává o reakci západních

¹⁷⁹ Vereshchahin, V. (2018). *The 2018 Presidential Election in Russia*. doi: 10.13140/RG.2.2.20961.61281

médií na obhájení prezidentství V. Putina. Podle autora článku žádné ze západních médií nemluvilo o manipulaci či falšování, jako tomu bylo u předešlých voleb.

Nicméně pořad dochází k očeřování V. Putina v západních médiích, jak Komsomolka uvádí, např. anglický Financial Times přirovnává Rusko k SSSR za vlády L. I. Brežněva a americká CNN srovnává období délky prezidentství V. Putina se sovětským diktátorem J. V. Stalinem. Zdůrazňuje pokrytectví posledního tvrzení na příkladech lídrů ze Západu, kteří byli u moci mnohem déle než V. Putin.¹⁸⁰¹⁸¹

Vzhledem k tomu, že autor v tomto článku zdůrazňuje, že západní média nemluvila o falšování voleb, očeřovala prezidenta V. Putina a dávala pokrytecké příklady, uděluji tomuto článku 1 bod za kritérium „Údaj o legitimizaci prezidentství V. Putina ze strany Západu,“ 1 bod za „Informace o očeřování osoby V. Putina ze strany Západu“ a poslední 1 bod za výskyt kritéria „Důraz na pokrytectví Západu“ v tomto článku.

Ve stejný den vyšel i článek s názvem „Poslanci ze strany Alternativa pro Německo blahopřáli Putinovi k vítězství,“ který pojednává o gratulacích světových lídrů V. Putinovi za vítězství ve volbách. Konkrétněji se článek zaměřuje na německou krajně pravicovou politickou stranu Alternativa pro Německo (AfD), jejíž zástupci jsou pro dialog s Ruskem a zrušení sankcí. Dále autor článku zmiňuje výrok poslance AfD Gunnara Lindemanna, který legitimizuje ruské počínání na Krymu a vyzdvihuje V. Putina jako „státníka, který pro svůj lid dělá hodně.“¹⁸²

Článek poukazuje na legitimizaci prezidentství V. Putina ze strany německé AfD, která zároveň schvaluje ruské počínání na Krymu, a proto mu uděluji 1 bod za kritérium „Údaj o legitimizaci ruských názorů/rozhodnutí ze strany Západu“ a další 1 bod za „Údaj o legitimizaci prezidentství V. Putina ze strany Západu.“

Zajímavou taktikou, kterou se Komsomolka snaží využít k přesvědčení svých čtenářů o legitimizaci prezidentství V. Putina ze strany Západu, je vydání článku s názvem „Přečtěte si v západních médiích: Není pochyb o tom, že Putin je mezi Rusy

¹⁸⁰ Zmiňuje např. finského prezidenta Urha Kekkonena, který byl u moci 26 let

¹⁸¹ Fokin, A. (2018, 19. března). Západní tisk o volbách: Všechno bylo fér! *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26807.5/3842916/>

¹⁸² Česnokov, E. (2018, 19. března). Poslanci ze strany Alternativa pro Německo blahopřáli Putinovi k vítězství. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26807/3843194/>

široce populární.“¹⁸³ Tato citace pochází z amerického deníku The New York Times, kde mimo jiné autoři vysvětlují, jak V. Putin působí na občany Ruska.

Britský deník The Guardian zase píše, že V. Putin nikdy nečelil vážné hrozbě (ve smyslu rivala – poznámka redaktora). Zároveň se v článku najdou i negativní citace ze západních médií. Např. americký The Wall Street Journal poukazuje na zesílení agrese v zahraničí a posílení nacionalismu v Rusku za vlády V. Putina.¹⁸⁴

Důraz, jaký Komsomolka přikládá tomu, že podle Západu V. Putin nikdy neměl vážného rivala a je mezi Rusy oblíbený, legitimizuje jeho prezidentství, a proto mu udělují 1 bod za kritérium „Údaj o legitimizaci prezidentství V. Putina ze strany Západu.“ Zároveň zde zmiňuje i kritiku prezidenta V. Putina ze strany západních médií, a proto mu udělují i 1 bod za „Informace o očerňování osoby V. Putina ze strany Západu.“

Poslední článek vydaný 19. března 2018 má název: „Francouzský poslanec Thierry Mariani o prezidentských volbách v Ruské federaci: Navštívil jsem mnoho volebních místností – žádný problém!“

Autor článku vysvětluje, že T. Mariani po své cestě na Krym „otevřel Evropě oči“ v souvislosti s náladou na tomto poloostrově a zasadil se o zrušení sankcí proti Rusku (neúspěšně). Zároveň přidává aktuální výrok T. Marianiho k tématu prezidentských voleb, který říká, že se nevyskytl žádný problém a vyjadřuje své překvapení na reakci Britů, kteří prý dělají předčasné závěry bez důkazů.¹⁸⁵¹⁸⁶

Ze zjevných důvodů tedy udělují článku 1 bod za kritérium „Údaj o legitimizaci ruských názorů/rozhodnutí ze strany Západu“ a 1 bod za „Údaj o legitimizaci prezidentství Vladimira Putina ze strany Západu.“

Poslední článek, který byl vybrán v souvislosti s prezidentskými volbami 2018, vyšel 21. března 2018 a má název: „Poradci Trumpa prosili, aby Putinovi k vítězství negratuloval.“

¹⁸³ Článek vyšel 19. března 2018

¹⁸⁴ Chovanskaja, A. (2018, 19. března). Přečtěte si v západních médiích: Není pochyb o tom, že Putin je mezi Rusy široce populární. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26807/3843250/>

¹⁸⁵ Kontext těchto závěrů není ve článku zmíněn

¹⁸⁶ Činkova, E. (2018, 19. března). Francouzský poslanec Thierry Mariani o prezidentských volbách v Ruské federaci: Navštívil jsem mnoho volebních místností – žádný problém! *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26807.5/3843209/>

Článek se zabývá doporučením poradců bývalého amerického prezidenta Donalda Trumpa, aby negratuloval k vítězství V. Putina ve volbách. Nicméně D. Trump tyto rady nebral v potaz a osobně V. Putinovi zatelefonoval s blahopřáním. To vyvolalo vlnu kritiky ze strany některých amerických osobností, ze kterých Komsomolka zmiňuje např. bývalého senátora Johna McCaina, který je podle autora tohoto článku „81letý rusofob trpící rakovinou mozku ve čtvrtém stádiu.“ Komsomolka dále cituje výrok J. McCaina: „Americký prezident již není vůdcem svobodného světa, pokud blahopřeje diktátorům. Trump urazil každého Rusa, kterému bylo odepřeno právo volit ve svobodných volbách.“ Článek je zakončen tvrzením, že američtí liberálové „nafukují ruskou hrozbu.“¹⁸⁷

Někteří představitelé Západu se podle tohoto článku snaží o delegitimizaci prezidentství V. Putina a hanobí Rusko. Proto tomuto článku uděluji 1 bod za kritérium „Informace o očeřňování osoby V. Putina ze strany Západu“ a 1 bod za „Informace o hanobení Ruska ze strany Západu.“

V následující tabulce shrnuji výskyt propagandistických kritérií v člancích o prezidentských volbách 2018:

	Počet získaných bodů
Informace o hanobení Ruska ze strany Západu	1
Informace o očeřňování osoby V. Putina ze strany Západu	3
Důraz na pokrytectví Západu	1
Údaj o legitimizaci ruských názorů/rozhodnutí ze strany Západu	2
Údaj o legitimizaci prezidentství V. Putina ze strany Západu	4
Celkově	11

Zdroj: autorka

¹⁸⁷ Česnokov, E. (2018, 21. března). Poradci Trumpa prosili, aby Putinovi k vítězství negratuloval. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26808/3844278/>

4.6. Ruská invaze na Ukrajinu 2022

4.6.1. Historický kontext

Ruská invaze na Ukrajinu či rusko-ukrajinská válka, je neukončený válečný konflikt, který začal ruským útokem na Ukrajinu dne 24. února 2022. Vzhledem k čerstvé povaze tohoto konfliktu se aktuální informace o něm aktualizují každým dnem, a proto zde zmiňuji pouze fakta známá do doby vzniku této bakalářské práce.

Jednou z predispozic pro počátek tohoto konfliktu je ruská anexe Krymu v roce 2014 a následné válčení na východě Ukrajiny v oblasti Luhansku a Doněcku. Aktuální válka je často označována za přímé pokračování těchto konfliktů, neboť značně přispěla k znepřátelení obou zúčastněných stran.¹⁸⁸

Několik měsíců výhružných vojenských manévrů eskalovalo v neopodstatněnou invazi ruských vojáků na Ukrajinu. Během následujících měsíců Ukrajina odrazila mnohé z ruských útoků a osvobodila některé své oblasti, avšak konflikt i nadále trvá.

V reakci na to požádala Ukrajina (společně s Moldavskem) o členství v EU a Evropská rada jí udělila status kandidátské země.¹⁸⁹ V otázce členství Ukrajiny v NATO vysvětluje generální tajemník NATO Jens Stoltenberg podle nejnovějších zdrojů příznivý vývoj v této spolupráci a postupem času se podle jeho slov Ukrajina do této aliance začlení.¹⁹⁰

V reakci na ruskou agresi poskytla EU společně se svými spojenci z NATO Ukrajině pomoc ve formě vojenského vybavení a humanitárních prostředků a uvalila na Rusko tvrdé sankce, které mají za cíl způsobit vážné škody ruské ekonomice.¹⁹¹

V důsledku válečného konfliktu byl zaznamenán příval ukrajinských imigrantů (v červenci 2022 byl odhad asi 6,8 milionů uprchlíků), kteří nejčastěji odcházeli do přilehlých zemí, jako např. Polsko, Slovensko, Česká republika, Rumunsko, Chorvatsko

¹⁸⁸ Kolařík, T. (2022). *Ruská invaze na Ukrajinu*. Dostupné z <https://cdn.americkykongres.cz/wp-content/uploads/Ruska-invaze-na-Ukrajinu.pdf>

¹⁸⁹ European Parliamentary Research Device (2022). *Russia's war on Ukraine: Background*. Štrasburk: Evropský parlament.

¹⁹⁰ North Atlantic Treaty Organization. (2023). *Secretary General in Kyiv: NATO stands with Ukraine*. Brusel: NATO.

¹⁹¹ European Parliamentary Research Device (2022). *Russia's war on Ukraine: Background*. Štrasburk: Evropský parlament.

a Moldavsko. V reakci na to se EU rozhodla aktivovat směrnici o dočasné ochraně,¹⁹² která mimo jiné umožňuje členským státům rychle nabízet práva lidem, kteří potřebují okamžitou ochranu.¹⁹³

4.6.2. Rozbor článků

Každý den vydává Komsomolka nejnovější zprávy o „speciální operaci“ na Ukrajině. Obvykle se soustředí na vývoj tohoto konfliktu a na domácí scénu, nicméně často publikuje i články, ve kterých mluví o Západu s ohledem na tuto problematiku.

Prvním z nich je článek vydaný dne 4. října 2022 s názvem: „Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině 4. října 2022: Rozkol v NATO ohledně Ukrajiny a Zelenského, který byl v Evropě uznán jako nebezpečný pro svět.“ Článek se zabývá nejnovějšími informacemi o vývoji rusko-ukrajinského konfliktu a zmiňuje negativní reakci některých západních zemí na žádost Ukrajiny o vstup do NATO. Dále se zabývá německým deníkem Die Welt, ze kterého přebírá citace čtenářů, kteří označují prezidenta Ukrajiny Volodymyra Zelenského za „frašku.“

Čtenáři tohoto deníku dále označují podle redakce Komsomolky V. Zelenského za viníka tohoto konfliktu, který je nebezpečný pro svět. Autor článku také vyjadřuje své překvapení, že tito lidé byli schopni prohlédnout přes „intenzivní proukrajinskou propagandu.“¹⁹⁴

Označení proukrajinské propagandy na Západě a citace čtenářů Die Welt, kteří souhlasí s názory Ruska, jsou dva důvody, proč tomuto článku udělují 1 bod za kritérium: „Informace o hanobení Ruska ze strany Západu“ a 1 bod za „Údaj o legitimizaci ruských názorů/rozhodnutí ze strany Západu.“

11. prosince 2022 vyšly další nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině, které se zabývají problematikou ukrajinských uprchlíků na Západě a zavedením dalších protiruských sankcí. Článek má název „Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině a jejím

¹⁹² Temporary Protection Directive (2001/55/EC)

¹⁹³ Orav, A. (2022). *World Refugee Day: EU solidarity with Ukraine*. Dostupné z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733530/EPRS_ATA\(2022\)733530_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733530/EPRS_ATA(2022)733530_EN.pdf)

¹⁹⁴ Jakunin, I. (2022, 4. října). Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině 4. října 2022: Rozkol v NATO ohledně Ukrajiny a Zelenského, který byl v Evropě uznán jako nebezpečný pro svět. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27452/4656795/>

okolí 11. prosince 2022: V Německu jsou uprchlíci usazováni v kontejnerech a v České republice jsou vystěhováni v chatkách.“

Kromě shrnutí aktuálních událostí na Ukrajině hovoří autor tohoto článku o neochotě německých a českých úřadů pomoci ukrajinským uprchlíkům. Německo vystěhovává ukrajinské uprchlíky do obytných kontejnerů se značkou „Z¹⁹⁵“ a Česká republika je prý na žádost předsedkyně dolní komory českého parlamentu Markéty Pekarové Adamové usazuje do technických kabin, které nejsou vytápěné.¹⁹⁶

Autor článku dále zmiňuje devátý balíček protiruských sankcí, o kterém bylo pozastaveno jednání ze strany EU, kvůli dlouhému seznamu výjimek, které vytvořily evropské země. Tyto výjimky ze sankcí byly prý vytvořeny nikoli kvůli evropské solidaritě, nýbrž kvůli jejich vlastnímu sobeckému zájmu.¹⁹⁷

Tento článek splňuje kritéria „Důraz na pokrytectví Západu“ a „Informace o neochotě Západu pomoci Ukrajině/Ukrajincům,“ za která získává 1 a 1 bod.

Velmi citově zabarvený je článek ze dne 16. února 2023 s názvem „Evropský parlament přijal barbarské rozhodnutí a poslal Ukrajinu do háje,“ který pojednává o vyškrtnutí mírových rozhovorů z usnesení Evropského parlamentu (EP).

„S proléváním krve se nedá vyjednávat,“ cituje autor článku rozhodnutí EP. Toto tvrzení dále vysvětluje jako neochotu EP vynaložit úsilí a vést jednání s Ruskem. Místo toho prý prolévá krev do posledního Ukrajince a dodává zbraně na Ukrajinu, v čemž hodlá pokračovat až do porážky Ruska. Západ prý nechce mír mezi těmito stranami, protože podle vlastních hodnot chce dosáhnout vítězství nad Ruskem, a to i přes to, že se od přímého konfliktu pokrytecky distancuje.¹⁹⁸

První kritérium, za které uděluji 1 bod, je „Svalování viny na Západ,“ kvůli přesvědčení autora tohoto článku o vině Evropy na eskalaci konfliktu. Dále se v článku vyskytuje „Důraz na pokrytectví Západu,“ za který uděluji 1 bod a v neposlední řadě i

¹⁹⁵ Označení těchto kontejnerů má být zkratkou německého slova *das Zimmer*, který v překladu znamená pokoj/místnost, ale toto označení je v jiném kontextu používáno i k podpoře ruské invaze na Ukrajinu

¹⁹⁶ Uprchlíci byli přesunuti z resortního penzionu do technických kabin kvůli začátku sezóny, kdy je resort určen především pro poslance

¹⁹⁷ Grišin, A. (2022, 11. prosince). Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině a jejím okolí 11. prosince 2022: V Německu jsou uprchlíci usazováni v kontejnerech a v České republice jsou vystěhováni v chatkách. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27482.5/4690805/>

¹⁹⁸ Umerenkov, J. (2023, 16. února). Evropský parlament přijal barbarské rozhodnutí a poslal Ukrajinu do háje. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27466/4722347/>

kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu v Rusku,“ za které rovněž uděluji 1 bod. Body za poslední dvě kritéria byly článku uděleny z důvodů popsaných výše.

Článek vydaný dne 3. března 2023 s názvem „Vraždy spáchané zbraněmi NATO: Ruské ministerstvo zahraničí vydalo vážné prohlášení po teroristickém útoku v Brjanské oblasti,“ pojednává o ukrajinských „teroristických činech,“ které podporují země NATO. Z článku je patrné, že všechny činy spáchané Ukrajinou mají souhlas a podporu zemí NATO, a tím pádem jsou tyto země spoluzodpovědné za zločiny proti Rusku.¹⁹⁹

Z těchto důvodů uděluji článku 1 bod za kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku.“

Poslední článek, který zkoumám v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu v roce 2022, má název: „Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině 5. března 2023: Ukrajinské děti jsou odebírány svým rodičům v Evropě i doma.“²⁰⁰

Článek pojednává (mimo jiné) o evropských službách pro mladistvé, které připravují ukrajinské uprchlíky o rodičovská práva a oddělují rodiče od jejich dětí. Tyto praxe jsou prý uplatňovány násilně a s nelogickými záminkami.²⁰¹

Proto tomuto článku uděluji 1 bod za kritérium „Informace o neochotě Západu pomoci Ukrajině/Ukrajincům.“

¹⁹⁹ Matrosova, V. (2023, 3. března). Vraždy spáchané zbraněmi NATO: Ruské ministerstvo zahraničí vydalo vážné prohlášení po teroristickém útoku v Brjanské oblasti. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27473.5/4728891/>

²⁰⁰ Článek vyšel, jak je patrné z názvu, 5. března 2023

²⁰¹ Grišin, A. (2023, 5. března). Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině 5. března 2023: Ukrajinské děti jsou odebírány svým rodičům v Evropě i doma. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27473.5/4729338/>

V následující tabulce shrnuji výskyt propagandistických kritérií v článcích o ruské invazi na Ukrajinu 2022:

	Počet získaných bodů
Svalování viny na Západ	1
Informace o hanobení Ruska ze strany Západu	1
Důraz na pokrytectví Západu	2
Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku	2
Údaj o legitimizaci ruských názorů/rozhodnutí ze strany Západu	1
Informace o neochotě Západu pomoci Ukrajině/Ukrajincům	2
Celkově	9

Zdroj: autorka

4.7. Výstupy výzkumu

Po udělení bodů v počtu kritérií ve zkoumaných článcích vznikl žebříček výsledků, který shrnuji v následující tabulce:

		Počet získaných bodů
1.	Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku	9
2.	Důraz na pokrytectví Západu	7
3.	Svalování viny na Západ	5
4.	Informace o očeňování osoby Vladimira Putina ze strany Západu	5
5.	Údaj o legitimizaci prezidentství Vladimira Putina ze strany Západu	4
6.	Informace o chybných zprávách v západních médiích	3
7.	Informace o hanobení Ruska ze strany Západu	3
8.	Údaj o legitimizaci ruských názorů/rozhodnutí ze strany Západu	3
9.	Vyzdvihování ruské nadvlády v kontrastu se Západem	2
10.	Informace o neochotě Západu pomoci Ukrajině/Ukrajincům	2

Zdroj: autorka

Z tabulky vyplývá, že nejčastěji se ve všech zkoumaných článcích vyskytlo kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku,“ které dohromady získalo 9 bodů. Toto kritérium se nejčastěji objevilo v tématech Prezidentské volby 2012 a Anexe Krymu 2014, v jejichž článcích se vyskytlo 3x. Neobjevilo se pouze ve článcích z Prezidentských voleb 2018.

Kritérium „Důraz na pokrytectví Západu“ prostupovalo všemi tématy – v každém z nich se objevilo alespoň jednou, ale dohromady získalo pouze 7 bodů.

Kritérium „Údaj o legitimizaci prezidentství Vladimira Putina ze strany Západu“ získalo prvenství v nejčastějším výskytu v jednom ze zkoumaných témat (Prezidentské volby 2018), ve kterém se vyskytlo 4x.

V následující tabulce shrnuji počet získaných bodů v kritériích za celá jednotlivá témata:

		Počet získaných bodů
1.	Prezidentské volby 2018	11
2.	Prezidentské volby 2012	10
3.	Ruská invaze na Ukrajinu 2022	9
4.	Havárie ponorky Kursk	7
5.	Anexe Krymu 2014	6

Zdroj: autorka

Z tabulky je patrné, že nejčastěji se protizápadní kritéria vyskytovala v článcích Prezidentských voleb 2018 a 2012, za jejichž výskyt získala témata 11 a 10 bodů.

Nejvyšší počet unikátních kritérií se objevil v tématu Ruská invaze na Ukrajinu 2022, v jehož článcích se vyskytlo šest druhů.

Z výzkumu je tedy nejvíce patrná spjatost protizápadní propagandy s prezidentskými volbami 2012 a 2018, jejichž články získaly dohromady nejvyšší počet bodů a nejčastější výskyt kritéria „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku,“ které se objevilo ve čtyřech tématech a celkově získalo 9 bodů.

Závěr

Práce se zabývala hledáním protizápadní propagandy v článcích ruského deníku Komsomolskaja Pravda. Bylo vybráno pět témat, která jsou všeobecně považována za důležité milníky prezidentství Vladimira Putina – Havárie ponorky Kursk, Prezidentské volby 2012, Anexe Krymu 2014, Prezidentské volby 2018 a Ruská invaze na Ukrajinu 2022. Články k těmto tématům byly poté vyhledány na webu Komsomolskaja Pravda (kp.ru) a to podle rubrik, do kterých je daná webová stránka podle názvů těchto témat řadí. Z jednotlivých rubrik byly následně přezkoumány všechny články se západní tematikou a z nich vytvořena kritéria propagandy podle nejčastějšího výskytu protizápadní rétoriky. Pro výzkum bylo poté náhodně vybráno pět článků u každého z témat, ve kterých se daná kritéria vyskytovala.

Praktické části předcházelo téma problematiky propagandy, ve kterém se nacházel i historický kontext propagandy v Rusku, aby čtenář lépe pochopil jejich vzájemnou spjatost. Dále se práce zabývala tématem putinismu, kde byly vytyčeny jeho charakteristiky a spjatost se Západem, a to zejména kvůli nutnosti pochopení vzájemné historie formování názorů Ruska na Západ, které je klíčové v této práci. Poslední teoretickou částí bylo téma ruských novinových médií, ve kterém byl kladen důraz na problematiku jejich svobody. Důležitým tématem této části bylo médium Komsomolskaja Pravda, které je klíčovou součástí provedeného výzkumu. Teoretická část si kladla za cíl utvořit pro čtenáře této bakalářské práce ucelený obraz protizápadní propagandy v ruských médiích za režimu putinismu, na kterém je postavena celá praktická část.

Literatura vybraná pro teoretickou část se ukázala být vcelku dostačující, a to zejména díky velkému množství publikací o propagandě a režimu putinismu. Přesto ale většina vědecky uznávaných knih, ze kterých bylo čerpáno v této práci, byla staršího vydání a nedosahovala tak aktuálnosti, kterou bylo potřeba také zmínit při zkoumání. Nejproblematictější se ukázala být část s ruskými novinovými médii vzhledem k velmi omezené literatuře zabývající se tímto tématem. Tento jev byl ale předem předpokládán kvůli množství informací, které Rusko nesdíluje veřejnosti.

V praktické části byla vysvětlena metodologie prováděného výzkumu a následně proveden rozbor jednotlivých článků společně s vytyčením historického kontextu

daného tématu, ze kterého byly články čerpány. Za každý výskyt kritéria v článku mu byl udělen 1 bod a výstupem byly tabulky kritérií s počtem získaných bodů v jednotlivých tématech a počtem získaných bodů v jednotlivých kritériích.

Práce si kladla za cíl odpovědět na výzkumnou otázku:

„Jaký motiv propagandy se objevuje ve člancích ruského média Komsomolskaja Pravda v postoji k tzv. Západu nejčastěji?“

Z výsledků výzkumu vyplývá, že motiv či kritérium propagandy, které se v člancích ruského média Komsomolskaja Pravda v postoji k tzv. Západu vyskytlo nejčastěji, je kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku,“ protože v součtu z daných témat získalo nejvyšší počet bodů (9).

Stanovena byla hypotéza:

„Téma volby²⁰² je propagandističtější ve vztahu k negativní rétorice vůči Západu než ostatní zkoumaná témata této bakalářské práce.“

Hypotéza byla verifikována, jelikož témata Prezidentské volby 2018 a Prezidentské volby 2012 získala vyšší počet bodů z výskytu kritérií než ostatní zkoumaná témata této bakalářské práce. Nejvíce bodů získalo téma Prezidentské volby 2018 (11) a v pořadí druhé byly Prezidentské volby 2012 (s počtem 10 bodů).

Výsledky práce jsou uspokojivé, protože kritérium „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku“ získalo o poznání více bodů než ostatní zkoumaná kritéria, a tudíž je jeho prvenství oprávněné. Žebříček vytvořený z počtu bodů v daných tématech ukazuje posloupnost témat s největším výskytem protizápadní propagandy, ve kterém žádné z témat nezískalo stejný počet bodů, ale rozdíly mezi součty bodů nejsou tak výrazné.

Nedostatkem práce může být malé množství zkoumaných článků, které byly vybrány, protože pokud bychom zkoumali všechny články s protizápadní tematikou z daných rubrik, mohl by být výzkum o něco přesnější.

S ohledem na doporučený rozsah bakalářské práce bylo potřeba vybrat jen některé konkrétní články ke zkoumání, a proto bych toto rozšíření doporučila k dalšímu zkoumání např. v diplomové práci, která by mohla zkoumat tuto problematiku podrobněji. Zajímavé by mohlo být i srovnání článků s protizápadní tematikou

²⁰² Prezidentské volby 2012 a 2018

z několika různých ruských médií ke zjištění, které z nich je nejpropagandističtější v protizápadní rétorice.

Abstrakt (cz)

Bakalářská práce se zabývá hledáním prvků protizápadní propagandy v ruském médiu Komsomolskaja Pravda. Soustředí se na pět klíčových událostí, které se odehrály za prezidentství Vladimira Putina – Havárie ponorky Kursk, Prezidentské volby 2012, Anexe Krymu 2014, Prezidentské volby 2018 a Ruská invaze na Ukrajinu 2022. Články, které vydala Komsomolskaja Pravda na své webové stránce kp.ru k těmto tématům, shlukuje toto médium do vybraných rubrik, ze kterých byly následně k analýze vybrány ty, které se dotýkají Západu (ve všech variacích tohoto označení). Z těchto článků byla utvořena kritéria pro zkoumání protizápadní propagandy a ta byla následně aplikována na pět z nich, které jsou v této práci zkoumány podrobněji. Výstupem je hodnocení všech zmíněných témat podle počtu výskytu zvolených kritérií a označení kritéria, které se ve zkoumaných článcích objevilo nejčastěji.

Na základě získaných dat z webové stránky Komsomolskaja Pravda bylo potvrzeno, že témata Prezidentské volby 2012 a Prezidentské volby 2018 jsou ve vztahu k negativní rétorice vůči Západu v tomto médiu propagandističtější než ostatní zkoumané okruhy této bakalářské práce. Zároveň se v analyzovaných článcích nejčastěji vyskytovalo kritérium: „Zlé úmysly Západu ve vztahu k Rusku.“

Klíčová slova: propaganda, putinismus, Západ, Komsomolskaja Pravda

Abstract (en)

The bachelor thesis deals with the search for elements of anti-Western propaganda in the Russian media Komsomolskaya Pravda. It focuses on five key events that took place during the presidency of Vladimir Putin – the Kursk submarine disaster, the 2012 presidential elections, the 2014 annexation of Crimea, the 2018 presidential elections and the 2022 Russian invasion of Ukraine. Articles published by Komsomolskaya Pravda on its website kp.ru to these topics, groups this medium into selected sections, from which those that affect the West (in all variations of this designation) were subsequently selected for analysis. From these articles, the criteria for examining anti-Western propaganda were created and these were subsequently applied to five of them, which are examined in more detail in this thesis. The output is an evaluation of all mentioned topics according to the number of occurrences of the selected criteria and the designation of the criterion that appeared most often in the examined articles.

Based on the data obtained from the Komsomolskaya Pravda website, it was confirmed that the topics of the 2012 presidential elections and the 2018 presidential elections are more propagandistic in relation to the negative rhetoric towards the West in this medium than the other investigated areas of this bachelor thesis. At the same time, in all analyzed articles, the most frequently occurring criterion was: "Bad intentions of the West in relation to Russia."

Key words: propaganda, putinism, the West, Komsomolskaya Pravda

Seznam pramenů a literatury

Aro, J. (2020). *Putinovi trollové*. Praha: N Media, a.s.

Articles whitewashing Kremlin-affiliated businessman Grigory Berezkin and his company, RBC, have appeared in the world media. (2022). *Agentura.ru*. Dostupné z <https://www.agents.media/berezkin-en/>

Arutunyan, A. (2009). *The Media in Russia*. Maidenhead: Open University Press.

Åslund, A. (2018). *Kremlin Aggression in Ukraine: the Price Tag*. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/resrep16775.4>

Baranec, V. (2001, 11. září). Trup naší ponorky je pro holandskou pilu příliš tvrdý? Rozbije se potřetí. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/22630/12095/>

Baranec, V. (2021, 22. listopadu). Ví víc, než může říct. Admirál Popov znovu obvinil ponorku NATO z havárie Kursku. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/28359/4507269/>

Baranec, V. (2022, 14. ledna). USA a Velká Británie „skrývají smrt ve vodě“ v případě havárie ponorky Kursk. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27351.5/4531616/>

Baranov, A. (2000, 17. srpna). Dokonce i na vrcholu studené války Američané informovali o podobných tragédiích. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/00000/679227/>

Barany, Z. (2004). The Tragedy of the Kursk: Crisis Management in Putin's Russia. *Government and Opposition*, 39(3), 476–503. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/44483081>

Bezruková, T. (2012, 31. ledna). Proč USA nechtějí, aby byl Putin zvolen prezidentem Ruska. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25827/2803169/>

Buchneva, E. (2016, 29. ledna). Russia: Media freedom curtailed under veneer of legality. *Mapping Media Freedom*. Dostupné z <https://www.mappingmediafreedom.org/2016/01/29/russia-media-freedom-curtailed-under-veneer-of-legality/>

Campbell, T., Clapp, B. V., & Wallin, M. (2014). *Russian State Media*. Washington D.C.: American Security Project.

Česnokov, E. (2018, 19. března). Poslanci ze strany Alternativa pro Německo blahopřáli Putinovi k vítězství. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26807/3843194/>

Česnokov, E. (2018, 21. března). Poradci Trumpa prosili, aby Putinovi k vítězství ne GRATULOVAL. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26808/3844278/>

Činkova, E. (2016, 18. března). „Západ nemůže přijmout, že Putin neopustí své vlastní!“ *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26505/3374933/>

Činkova, E. (2018, 19. března). Francouzský poslanec Thierry Mariani o prezidentských volbách v Ruské federaci: Navštívil jsem mnoho volebních místností – žádný problém! *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26807.5/3843209/>

Ellul, J. (1973). *Propaganda: The Formation of Men's Attitudes*. New York City: Vintage Books.

European Parliamentary Research Device (2022). *Russia's war on Ukraine: Background*. Štrasburk: Evropský parlament.

Fiala, D. Viktor Baranec. *Databazeknih.cz*. Dostupné z <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/viktor-baranec-141069>

Fokin, A. (2018, 19. března). Západní tisk o volbách: Všechno bylo fér! *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26807.5/3842916/>

Fraczek, J. (2014, 29. ledna). Russian laws 'lead to self-censorship'. *Deutsche Welle*. Dostupné z <https://www.dw.com/en/reporters-without-borders-russian-laws-lead-to-self-censorship/a-17394661>

Ftorek, J. (2017). *Manipulace a propaganda: na pozadí současné informační války*. Praha: Grada Publishing, a. s.

Gamov, A. (2014, 17. března). Gennadij Zjuganov: Nemá smysl poslouchat, na co kašlou v evropských metropolích. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26207.5/3092422/>

Gidathubli, G. R. (2000). Kursk Submarine Disaster: Obsolete Technologies, Outdated Governance. *Economic and Political Weekly*, 35(35/36), 3102–3104. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/4409675>

Grant, D. T. (2015). Annexation of Crimea. *The American Journal of International Law*. 109(1), 68-95. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/10.5305/amerjintelaw.109.1.0068>

Grišin, A. (2022, 11. prosince). Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině a jejím okolí 11. prosince 2022: V Německu jsou uprchlíci usazováni v kontejnerech a v České republice jsou vystěhováni v chatkách. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27482.5/4690805/>

Grišin, A. (2023, 5. března). Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině 5. března 2023: Ukrajinské děti jsou odebírány svým rodičům v Evropě i doma. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27473.5/4729338/>

Griškin, A. (2012, 24. února). Proč se Američané bojí Putina. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25841/2812953/>

Hamatová, K. (2014, 17. února). Potanin prodal ProfMedia, ale z médií neodchází. *Newton Media*. Dostupné z <https://www.newtonmedia.cz/potanin-prodal-profmedia-ale-z-medii-neodchazi/>

- Huláková, M. (1970). Lenin a kultura. *Sociologický časopis*, 6(6), 528-540.
- Chovanskaja, A. (2014, 22. dubna). Spojené státy plánovaly vybudovat na Krymu vlastní základnu. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26222/3105969/>
- Chovanskaja, A. (2018, 19. března). Přečtěte si v západních médiích: Není pochyb o tom, že Putin je mezi Rusy široce populární. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26807/3843250/>
- Ivanov, A., & Zacharova, L., Chodarev, V., Peremykina, K., Kolganova, A. (2015, 18. března). Anexe Krymu: Jak se z „malých zelených mužíčků“ stali slušní lidé. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/26356.4/3237819/>
- Jakunin, I. (2022, 4. října). Nejnovější zprávy o situaci na Ukrajině 4. října 2022: Rozkol v NATO ohledně Ukrajiny a Zelenského, který byl v Evropě uznán jako nebezpečný pro svět. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27452/4656795/>
- Jowett, G. S. & O'Donnell, V. J. (2014). *Propaganda & Persuasion*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kolařík, T. (2022). *Ruská invaze na Ukrajinu*. Dostupné z <https://cdn.americkykongres.cz/wp-content/uploads/Ruska-invaze-na-Ukrajinu.pdf>
- Kp.ru. (2012, 2. února). Brusel hlasoval pro Javlinského. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25828.4/2804120/>
- Kp.ru. (2012, 28. ledna). Americké ministerstvo zahraničí je zklamané rozhodnutím ruské Ústřední volební komise odmítnout registraci Javlinského. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25825/2802100/>
- Kp.ru. (2012, 5. března). Zahraniční tisk o Putinově vítězství: CNN: Nyní vše zapadlo na své místo. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/25846/2816793/>

Matrosov, V. (2023, 3. března). Vraždy spáchané zbraněmi NATO: Ruské ministerstvo zahraničí vydalo vážné prohlášení po teroristickém útoku v Brjanské oblasti. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27473.5/4728891/>

Matzek, J. (2016). *Anexe Krymu Ruskou federací*. Dostupné z https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2016/01/Matzek_Anexe-Krymu-Ruskou-federac%C3%AD_%C4%8CJ.pdf

News Outlets Halt Work in Russia Over ‘Fake News‘ Jail Terms. (2022). *The Moscow Times*. Dostupné z <https://www.themoscowtimes.com/2022/03/04/bbc-halts-work-in-russia-over-fake-news-jail-terms-a76767>

Nichol, J. (2012, 14. března). Russia’s March 2012 Presidential Election: Outcome and Implications. *Congressional Research Service*. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/292199671_Russia's_march_2012_presidential_election_Outcome_and_implications

Noam, M. E. (2015). *Who Owns the World’s Media?* Oxford: Oxford University Press.

North Atlantic Treaty Organization. (2023). *Secretary General in Kyiv: NATO stands with Ukraine*. Brusel: NATO.

Orav, A. (2022). *World Refugee Day: EU solidarity with Ukraine*. Dostupné z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733530/EPRS_ATA\(2022\)733530_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733530/EPRS_ATA(2022)733530_EN.pdf)

Pinchuk, D., & Lowe, Ch. (2017, 15. listopadu). Russian lawmakers approve “foreign agents” media law. *Reuters*. Dostupné z <https://www.reuters.com/article/us-russia-usa-media-restrictions-idUSKBN1DF0W6>

Piontkovskij, A. (2013, 5. března). The 4 Stages of Putinism. *The Moscow Times*. Dostupné z <https://www.themoscowtimes.com/2013/03/05/the-4-stages-of-putinism-a22093>

Pjatnickaja, S. (2021, 22. listopadu). Bývalý vrchní velitel Sevflotu řekl, že ponorka Kursk havarovala v důsledku srážky s ponorkou NATO. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/online/news/4524702/>

Price, M. (1995). Law, Force and the Russia Media. *Cardozo Arts and Entertainment Law Journal*, 13(3), 795-846. Dostupné z https://repository.upenn.edu/asc_papers/118/?utm_source=repository.upenn.edu%2Fasc_papers%2F118&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages.

Prokopová, K. (2014). *Propaganda a persvaze*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Propaganda. (1995). In *Akademický slovník cizích slov*. Academia

Propaganda. (2005). In *Slovník spisovné češtiny*. Akademie věd České republiky.

Propaganda. (2011). In *Slovník spisovného jazyka českého*. Akademie věd České republiky.

Rosenholm, A. Nordenstreng, K. & Trubina E. (Eds.). (2011). *Russian Mass Media and Changing Values*. Abingdon: Routledge.

Sakwa, R. (2013, 8. května). Developed Putinism: Change without Development. *Russian Analytical Digest*. Dostupné z <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-127-2-4.pdf>

Sant, V. S. (2019, 18. března). Russia Criminalizes The Spread Of Online News Which ‘Disrespects’ The Government. *National Public Radio*. Dostupné z <https://www.npr.org/2019/03/18/704600310/russia-criminalizes-the-spread-of-online-news-which-disrespects-the-government>

Sazonov, V., & Müür, K. (2017, 1. července). Russian Information Warfare Against Ukraine I: Komsomolskaya Pravda. *EMA Occasional Papers*. Dostupné z <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=834855>

- Shevtsova, L. (2008, leden-únor). Vladimir Putin. *Foreign Policy*. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/25462247?seq=1>
- Stešin, D. (2020, 17. března). Co by se stalo, kdyby se Krym nevrátil Rusku. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27105/4179807/>
- Števkov, P. (2018). Aktéri ruskej zahraničnej politiky a ich interpretácia konfliktu na Ukrajine (Disertační práce). Masarykova univerzita, Brno.
- Thom, F. (2021). *Jak chápat putinismus*. Praha: Pulchra.
- Umerenkov, J. (2023, 16. února). Evropský parlament přijal barbarské rozhodnutí a poslal Ukrajinu do háje. *Komsomolskaja Pravda*. Dostupné z <https://www.kp.ru/daily/27466/4722347/>
- Vartanova, E. (2023). *Russia*. Dostupné z <https://medialandscapes.org/country/russia/media/print>
- Vereshchahin, V. (2018). *The 2018 Presidential Election in Russia*. doi: 10.13140/RG.2.2.20961.61281
- Verner, P. (2011). *Propaganda a manipulace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.
- White, S. (Ed.). (2008). *Media Culture and Society in Putin's Russia*. London: Palgrave Macmillan.
- Zakaria, F. (2014, 31. července). The rise of Putinism. *The Washington Post*. Dostupné z https://www.washingtonpost.com/opinions/fareed-zakaria-the-rise-of-putinism/2014/07/31/2c9711d6-18e7-11e4-9e3b-7f2f110c6265_story.html
- Zassoursky, I. (2004). *Media and Power in Post-Soviet Russia*. Armonk: M. E. Sharpe, Inc.